

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
UNIVERSITY OF PIRAEUS

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ & ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Δίκαιο & Οικονομία – Master in Law & Economics»

***Οι νέες ρυθμίσεις του Ν. 4738/2020 - Πτώχευση Φυσικών Προσώπων
- Παροχή Δεύτερης Ευκαιρίας***

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
του Αλέξανδρου Τσιαμπά
(Α.Μ. ΜΔΟ2038)**

Επιβλέπουσα καθηγήτρια:
Δρ. Σινανιώτη – Μαρούδη Αριστέα

Πειραιάς, Φεβρουάριος 2025

Βεβαίωση Εκπόνησης Διπλωματικής Εργασίας

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, στο Πρόγραμμα «Δίκαιο & Οικονομία – *Master in Law & Economics*» με τίτλο «Οι νέες ρυθμίσεις του Ν. 4738/2020 - Πτώχευση Φυσικών Προσώπων - Παροχή Δεύτερης Ευκαιρίας» έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου.

Ονοματεπώνυμο:

Αλέξανδρος Τσιαμπάς

Ημερομηνία:

17/2/2025

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτητή:

Περίληψη

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο παρακολούθησης του μεταπτυχιακού Προγράμματος «Δίκαιο & Οικονομία – *Master in Law & Economics*» του Πανεπιστημίου Πειραιώς, ενός διατμηματικού προγράμματος, όπου η παρουσίαση και η διδασκαλία του κάθε μαθήματος έγινε με βάση της σύμπραξη της Νομικής και της Οικονομικής Επιστήμης από τον εκάστοτε διδάσκοντα.

Το χρονικό σημείο διαλογής του θέματος της διπλωματικής εργασίας συνέπεσε με την έναρξη ισχύος του Ν. 4738/2020, με αποτέλεσμα να δοθεί η ευκαιρία αφενός της ενασχόλησης με ένα θέμα που αποτελεί μέρος της σφαίρας επαγγελματικού ενδιαφέροντος του συγγραφέα, δυνάμεις της δικηγορικής του ιδιότητας αφετέρου της ερμηνείας ενός νομοθετήματος που δεν έχει αναλυθεί ακόμα ενδελεχώς.

Η ριζική αναμόρφωση που έλαβε χώρα στον τομέα της αφερεγγυότητας και του πτωχευτικού δικαίου αποτελεί μέρος της παρούσας εργασίας και θα αναλυθεί στα επιμέρους κεφάλαια αυτής, ενώ δεν είναι εφικτό να πραγματοποιηθεί αναλυτική περιγραφή ολόκληρου του περιεχομένου του Ν. 4738/2020, καθώς η εργασία θα προσομοίαζε με διατριβή. Επομένως, η ανάλυση θα περιοριστεί στις καινοτομίες του νόμου και πως αυτές αποτυπώνονται νομολογιακά από τα ελληνικά δικαστήρια.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	3
Κεφάλαιο 1	5
1.1. Γενική εικόνα και σκοπός του Νόμου	5
1.2. Ιστορικό Υπόβαθρο - Παλαιότερα Νομοθετήματα	8
1.3. Η πρόληψη της πτώχευσης - Προπτωχευτικοί Συμβιβασμοί	10
Κεφάλαιο 2	14
2.1. Οι προϋποθέσεις της πτώχευσης φυσικών προσώπων	14
2.1.1. Υποκειμενική Προϋπόθεση	14
2.1.2. Αντικειμενικές Προϋποθέσεις	15
2.1.3. Τυπική προϋπόθεση	18
2.1.4. Αρνητική προϋπόθεση	19
2.2. Κήρυξη Πτώχευσης και Συνέπειες	19
2.2.1. Συνέπειες πτώχευσης ως προς τον οφειλέτη	20
2.2.2. Συνέπειες Πτώχευσης ως προς τους πιστωτές	21
2.3. Οριοθέτηση Πτωχευτικής Περιουσίας	23
2.3.1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	23
2.3.2. Αποχωρισμός και Πτωχευτική Διεκδίκηση	25
2.3.3. Πτωχευτική Ανάκληση	26
Κεφάλαιο 3	28
3.1. Προϋποθέσεις απαλλαγής του οφειλέτη	29
3.2. Συνέπειες χορήγησης δεύτερης ευκαιρίας	32
3.3. Πτωχεύσεις «Μικρού» Αντικειμένου	36
3.4. Ευάλωτοι οφειλέτες	38
Κεφάλαιο 4	43
4.1 Συγκριτική ανάλυση με άλλα κράτη μέλη της ΕΕ & Δίκαιο της ΕΕ	43
4.2. Νομολογία	48
Κεφάλαιο 5	51
Βιβλιογραφία	54

Κυριότερες Συντομογραφίες

ΑΑΔΕ	<i>Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων</i>
ΑΚ	<i>Αστικός Κώδικας</i>
ΑΠ	<i>Άρειος Πάγος</i>
Γ.Ε.ΜΗ.	<i>Γενικό Εμπορικό Μητρώο</i>
ΕΓΔΙΧ	<i>Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους</i>
ΕΕ	<i>Ευρωπαϊκή Ένωση</i>
Ειρ.	<i>Ειρηνοδικείο</i>
ΕΛΣΤΑΤ	<i>Ελληνική Στατιστική Αρχή</i>
Εφ.	<i>Εφετείο</i>
ΗΜΦ	<i>Ηλεκτρονικό Μητρώο Φερεγγυότητας</i>
ΚΠολΔ	<i>Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας</i>
ΜΠρ	<i>Μονομελές Πρωτοδικείο</i>
Ν.	<i>Νόμος</i>
ΠΠρ	<i>Πολυμελές Πρωτοδικείο</i>
ΠτΔ	<i>Πτωχευτικό Δίκαιο</i>
ΠτΚ	<i>Πτωχευτικός Κώδικας</i>
ΦΑΕ	<i>Φορέας Απόκτησης και Επαναμίσθωσης</i>

Εισαγωγή

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει ως στόχο την παρουσίαση του Ν. 4738/2020 που αφορά την «*Ρύθμιση οφειλών και παροχή δεύτερης ευκαιρίας και άλλες διατάξεις*», καθώς το εν λόγω νομοθέτημα τροποποίησε σε μεγάλη έκταση τις προϋσχύουσες διατάξεις του ελληνικού δικαίου για την αφερεγγυότητα των προσώπων, για τις διαδικασίες πρόληψης ή αποτροπής της πτώχευσης, για την πτωχευτική διαδικασία εν γένει, καθώς και για τις συλλογικές διεκδικήσεις των πιστωτών προς ικανοποίηση των απαιτήσεών τους. Παράλληλα, συμπεριλήφθηκαν για πρώτη φορά σε νόμο που αφορά τον τομέα του Πτωχευτικού Δικαίου προβλέψεις και επιμέρους διαδικασίες ως προς την πτώχευση των φυσικών προσώπων, ανεξαρτήτως αν έχουν την εμπορική ιδιότητα.

Η πτώχευση των φυσικών προσώπων αποτελεί μία πρόβλεψη – τομή ως προς τις έως το 2021 διαδικασίες πτώχευσης στην Ελλάδα και για το λόγο αυτό στην παρούσα εργασία θα ασχοληθούμε με τις νέες προβλέψεις και διαδικασίες που την αφορούν, ενώ ταυτόχρονα θα γίνει μία προσπάθεια ανάλυσης των επιρροών του Έλληνα νομοθέτη, που τον οδήγησαν στην ριζική αναμόρφωση του προηγούμενου νομοθετικού καθεστώτος.

Συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο πραγματοποιείται μία σύντομη παρουσίαση του Ν. 4738/2020 και πως διαρθρώνονται οι διαδικασίες της πρόληψης της πτώχευσης, της αντιμετώπισης της υπερχρέωσης των οφειλετών, της κύριας πτωχευτικής διαδικασίας με βάση το πνεύμα του νόμου. Βασικός στόχος, όπως θα αναλυθεί και στα επόμενα κεφάλαια, αποτελεί η ανάγκη επιτάχυνσης των διαδικασιών, είτε λαμβάνει χώρα το προπτωχευτικό στάδιο είτε βρισκόμαστε αντιμέτωποι με την πτώχευση του οφειλέτη και τις συνέπειες που αυτή μπορεί να προκαλέσει. Ακόμα, στο εν λόγω κεφάλαιο γίνεται λόγος για τα παλαιότερα νομοθετήματα αφερεγγυότητας, πτωχευτικού δικαίου και διαδικασιών, ενώ το τελευταίο μέρος του κεφαλαίου αφορά τις διαδικασίες της πρόληψης της πτώχευσης, οι οποίες προέρχονται από κοινοτικά νομοθετήματα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην πτώχευση του φυσικού προσώπου, καθώς όπως προελέχθη αποτελεί καινοτομία του Ν. 4738/2020. Στο εν λόγω κεφάλαιο θα αναλυθούν οι προϋποθέσεις της πτώχευσης των φυσικών προσώπων, οι συνέπειες της κήρυξης αυτού σε πτώχευση καθώς και το τι περιλαμβάνεται στην πτωχευτική περιουσία.

Το τρίτο κεφάλαιο αφορά την διαδικασία απαλλαγής του φυσικού προσώπου από τα χρέη του, μία διαδικασία που αφορά την παροχή δεύτερης ευκαιρίας στον οφειλέτη, η οποία δεν λάμβανε χώρα με τους προηγούμενους νόμους. Θα αναλυθούν οι προϋποθέσεις απαλλαγής καθώς και οι συνέπειες της λήψης αυτής. Επιπλέον, θα γίνει λόγος για τις νέες προβλέψεις του νόμου αναφορικά με τις πτωχεύσεις

«μικρού» αντικειμένου, καθώς και για τους ευάλωτους οφειλέτες και πως οι τελευταίοι μπορούν να επαναμισθώσουν και να επαναγοράσουν την πρώτη κατοικία τους.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, γίνεται μία συγκριτική ανάλυση των δικαίων άλλων κρατών ως προς τις κοινές διατάξεις που παρατηρούνται με την ελληνική νομοθεσία, ενώ γίνεται λόγος τόσο για τα νομοθετήματα του Συμβουλίου της ΕΕ, δηλαδή τους Κανονισμούς και τις Οδηγίες, τα οποία αφορούν την αφερεγγυότητα των προσώπων και τις διαδικασίες πρόληψης και πτώχευσης, ενώ αποτελούν ταυτόχρονα και την κύρια πηγή του Ν. 4738/2020.

Το τελευταίο κεφάλαιο αποτελεί τα συνοπτική αποτίμηση των ευρημάτων και των όσων αναλύθηκαν στην παρούσα εργασία, ενώ γίνεται και μία προσπάθεια καταγραφής προβληματισμών, καθώς ο Ν. 4738/2020 τέθηκε σε ισχύ το 2021, με αποτέλεσμα να μην έχουμε λάβει ακόμα τα πρώτα ασφαλή συμπεράσματα ως προς τα αποτελέσματά του.

Κεφάλαιο 1

1.1. Γενική εικόνα και σκοπός του Νόμου

Τον Οκτώβριο του 2020 ψηφίστηκε από την Ελληνική Βουλή ο Ν. 4738/2020 «περί ρύθμισης οφειλών και παροχής δεύτερης ευκαιρίας», με τον οποίο αναμορφώθηκε ριζικά ο παλαιός Πτωχευτικός Κώδικας (εφεξής ΠτΚ), το πλαίσιο αντιμετώπισης της οικονομικής αδυναμίας των φυσικών προσώπων και νομικών οντοτήτων να ανταποκριθούν στις οφειλές τους, η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών καθώς και η διαδικασία απαλλαγής από τα χρέη του οφειλέτη, ανεξαρτήτως αν το πρόσωπο αυτό έχει δραστηριότητα εμπορική ή όχι, γεγονός που προβλέπεται για πρώτη φορά στην ελληνική νομοθεσία του Πτωχευτικού Δικαίου. Από το πεδίο εφαρμογής του Νόμου εξαιρούνται μόνο οι φορείς του Δημοσίου και τα χρηματοδοτικά ιδρύματα, για τα οποία προβλέπονται ειδικές διαδικασίες αφερεγγυότητας.

Οι διαδικασίες που εισάγονται με τον παρόντα νόμο είναι εναρμονισμένες με το Κοινοτικό Δίκαιο και συγκεκριμένα με διατάξεις που προβλέπονται σε Κανονισμούς και Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως ενδεικτικά ο Κανονισμός 1346/2000 «περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας» και η Οδηγία 1023/2019 «περί πλαισίου για την προληπτική αναδιάρθρωση, την απαλλαγή από τα χρέη και τις ανικανότητες ή την έκπτωση οφειλετών, καθώς και περί μέτρων βελτίωσης των διαδικασιών αυτών, και για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2017/1132 (Οδηγία για την αναδιάρθρωση και την αφερεγγυότητα)» δείχνοντας μία τάση εκσυγχρονισμού της ελληνικής νομοθεσίας και δη προς μία κατεύθυνση πεπατημένη, όπως είναι αυτή των εννόμων τάξεων άλλων κρατών. Τα εν λόγω νομοθετήματα της ΕΕ θα αναλυθούν στο τέταρτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας.

Ο Ν. 4738/2020 (εφεξής και ως ΠτΚ) διαρθρώνεται σε Πέντε Βιβλία ως εξής: α) Βιβλίο Πρώτο - Πρόληψη της Αφερεγγυότητας, με το οποίο εισάγεται αφενός ο μηχανισμός έγκαιρης προειδοποίησης των οφειλετών για να αποτρέπονται πιθανές συνθήκες αφερεγγυότητας αφετέρου ο εξωδικαστικός μηχανισμός αντιμετώπισης των οφειλών για φυσικά και νομικά πρόσωπα, ενώ εκσυγχρονίζεται και ο θεσμός της εξυγίανσης των επιχειρήσεων, β) Βιβλίο Δεύτερο - Πτώχευση, με το οποίο αντιμετωπίζεται η πτώχευση των φυσικών και νομικών προσώπων, βελτιώνεται το υπάρχον κανονιστικό πλαίσιο και προβλέπεται η απαλλαγή των οφειλετών από τις οφειλές τους, γ) Βιβλίο Τρίτο - Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και Ρήτρες Παρακολούθησης - Ευάλωτοι Οφειλέτες, με το οποίο προβλέπεται η θέσπιση ηλεκτρονικών μέσων και διαδικασιών για τη βελτίωση και απλούστευση των διαδικασιών που θεσπίζονται με το νόμο, ενώ θεσπίζονται μηχανισμοί για την προστασία των ευάλωτων οφειλετών, τόσο στο επίπεδο της πρόληψης όσο και στο επίπεδο της ρευστοποίησης της πρώτης κατοικίας, δ) Βιβλίο Τέταρτο - Διαχειριστές Αφερεγγυότητας, με το οποίο επέρχεται βελτίωση και συμπλήρωση των

ρυθμίσεων που διέπουν τους διαχειριστές αφερεγγυότητας, οι οποίοι συμμετέχουν στις διαδικασίες συλλογικής ικανοποίησης, ε) Βιβλίο Πέμπτο - Κοινές, Τελικές και Μεταβατικές Διατάξεις, με το οποίο θεσπίζονται οι απαραίτητες κοινές διατάξεις για το σύνολο των βιβλίων, καθώς και οι τελικές οι μεταβατικές διατάξεις.

Με την ψήφιση του ΠτΚ, σκοπός του νομοθέτη αλλά και γενικότερα της οικονομικής στόχευσης της Ελλάδας ήταν και είναι η βελτίωση της λειτουργίας της εθνικής οικονομίας μέσω της ταχύτερης δυνατής επιστροφής των παραγωγικών μέσων σε χρήσεις. Αυτό πρόκειται να επιτευχθεί, πέρα από τους υπόλοιπους τομείς της ελληνικής οικονομίας και τους λοιπούς κλάδους του ελληνικού δικαίου, μέσω υιοθέτησης διαδικασιών που αποσκοπούν είτε στην πρόληψη και αποφυγή της αφερεγγυότητας είτε στην αντιμετώπισή της, μέσω διατάξεων που προβλέπονται στον ΠτΚ. Στόχος του νόμου είναι η επιτάχυνση των διαδικασιών και η αξιοποίηση της ψηφιοποίησης, όπως οι ηλεκτρονικοί πλειστηριασμοί (που πλέον λαμβάνου χώρα) ή η δημιουργία του Ηλεκτρονικού Μητρώου Φερεγγυότητας (εφεξής ΗΜΦ), η χρήση του οποίου πέρα από τόπο δημοσιοποίησης των αποφάσεων, θα λειτουργεί και ως μέσο επικοινωνίας των εμπλεκόμενων στην πτωχευτική διαδικασία μερών.

Με τον προς εξέταση νόμο, εισάγεται πλέον έντονα ο όρος της αφερεγγυότητας, ένας όρος που είθισται πλέον να είναι συνώνυμος της πτώχευσης, χωρίς όμως να ταυτίζεται. Πρόκειται για την κατάσταση κατά την οποία ένας οφειλέτης δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις ληξιπρόθεσμες οφειλές του κατά τρόπο γενικό και μόνιμο και μάλιστα δεν προκύπτει η άμεση αντιστροφή της κατάστασής του. Διακριτή από την έννοια της αφερεγγυότητας είναι η έννοια της υπερχρέωσης, κατά την οποία το ενεργητικό μιας επιχείρησης δεν καλύπτει το παθητικό αυτής και παρόλο που παρατηρείται ένδειξη για πιθανή παύση πληρωμών, ωστόσο δεν ισοδυναμεί με αυτήν, καθώς η αδυναμία από έλλειψη ενεργητικού μπορεί να καλύπτεται από την πίστη του εμπόρου στην αγορά, με άλλα λόγια από την πιστοληπτική του ικανότητα.

Ο νομοθέτης, ακολουθώντας το πνεύμα της Οδηγίας 1023/2019 όπου η επιτάχυνση των διαδικασιών πρόληψης και αντιμετώπισης της αφερεγγυότητας δημιουργεί τις συνθήκες για εισροή κεφαλαίου και για επενδύσεις, προχώρησε σε πρόβλεψη - ανάχωμα στη διαμόρφωση συνθηκών υπερχρέωσης και αδυναμίας εξυπηρέτησης οφειλών, όπως είναι οι διατάξεις για την έγκαιρη προειδοποίηση των οφειλετών μέσω του ηλεκτρονικού μηχανισμού προειδοποίησης και οι συμβουλευτικές υπηρεσίες από φορείς.

Παράλληλα, τα νομικά πρόσωπα έχουν τη δυνατότητα πλέον να διέλθουν μέσω της διαδικασίας του εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης οφειλών ή της διαδικασίας εξυγίανσης. Συγκεκριμένα, ο μηχανισμός, ο οποίος θα αναλυθεί εκτενέστερα παρακάτω, αποσκοπεί στον επαναπροσδιορισμό των

χρεών του οφειλέτη μέσω της σύμβασης αναδιάρθρωσης, ώστε να αποφευχθεί ο κίνδυνος αφερεγγυότητας και να προστατευτούν όσο το εφικτό περισσότερο τα συμφέροντά του. Από την άλλη πλευρά, η διαδικασία εξυγίανσης έχει σαν πυρήνα της τη διάσωση της επιχείρησης και τη διατήρηση της βιωσιμότητάς της, μέσω της διατήρησης, αξιοποίησης, αναδιάρθρωσης και ανόρθωσης, ακόμα και αν «θυσιαστεί» ο επιχειρηματίας. Στις παραπάνω δύο διαδικασίες, που βρίσκονται στο στάδιο πριν την πτώχευση του οφειλέτη και αποτελούν μέρος της προληπτικής αναδιάρθρωσης του οφειλέτη, ο τελευταίος διατηρεί τον έλεγχο της περιουσίας του και της λειτουργίας της επιχείρησής του, οπλίζοντάς τον όμως ο νομοθέτης με τη δυνατότητα διορισμού ειδικού εντολοδόχου, οι αρμοδιότητες του οποίου θα είναι συγκεκριμένες και θα πορεύονται με τα συμφέροντα του οφειλέτη¹.

Επόμενο στάδιο από τις προληπτικές διαδικασίες αποτελεί η πτώχευση και η έναρξη των διαδικασιών της. Με τον παρόντα νόμο παρατηρείται η προσπάθεια απλοποίησης και η επιτάχυνση της διαδικασίας. Σε αντίθεση με το προηγούμενο στάδιο, εδώ παρατηρείται μετατόπιση του κριτηρίου ποιας πλευράς θα ικανοποιηθεί, δηλαδή πλέον δεν υπερισχύει το συμφέρον του οφειλέτη ή της επιχείρησης, αλλά το συμφέρον των πιστωτών, το οποίο θα ικανοποιηθεί μέσω της ρευστοποίησης της πτωχευτικής περιουσίας. Όμως, πλέον δόθηκε μέσω ειδικών διατάξεων, οι οποίες θα αναλυθούν στο αντίστοιχο κεφάλαιο, η δυνατότητα της απαλλαγής του οφειλέτη από τα χρέη του, αποτρέποντας με αυτό τον τρόπο τον αποκλεισμό του από την αγορά εργασίας, προσφέροντάς λοιπόν στον πτωχό οφειλέτη μία δεύτερη ευκαιρία, έχοντας απεμπολήσει πλέον το βάρος των προηγούμενων χρεών.

Ακόμα, γίνεται λόγος εντός του νόμου για τους ευάλωτους οφειλέτες, προκειμένου να διατηρηθεί από παλαιότερα νομοθετήματα η σημασία της πρώτης κατοικίας του πτωχού οφειλέτη. Βέβαια στον παρόντα νόμο προβλέφθηκαν διαφορετικές διαδικασίες με αυστηρές προϋποθέσεις, προκειμένου να διασωθεί η πρώτη κατοικία εν τη ευρεία εννοία, καθώς ο οφειλέτης θα πρέπει είτε να μισθώσει είτε να επαναγοράσει την κατοικία του. Επίσης, αναμορφώθηκε σε σύγκριση με παλαιότερα νομοθετήματα ο θεσμός των διαχειριστών αφερεγγυότητας και ενισχύθηκε το κύρος τους.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω και θέλοντας να δώσουμε μία πρώτη άμεση αποτίμηση του νόμου, εύκολα μπορεί να παρατηρήσει κάποιος πως επιδιώκεται η συνολική πρόληψη και η αντιμετώπιση της υπερχρέωσης των οφειλετών², κυρίως μέσω της ριζικής αλλαγής του Πτωχευτικού Δικαίου, που αν και καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του νόμου - καθώς οι υπόλοιπες διαδικασίες αφορούν την πρόληψη και τη δεύτερη ευκαιρία - δεν περιλαμβάνεται καθόλου στον τίτλο του νόμου³.

¹ Περράκης, Ε. (2021), *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 24

² Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 4738/2020

³ Περράκης, Ε. (2021), *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 26

1.2. Ιστορικό Υπόβαθρο - Παλαιότερα Νομοθετήματα

Ο Ν. 4738/2020 αποτελεί μέρος του Πτωχευτικού Δικαίου, ενός κλάδου Δικαίου που ενεργοποιείται όταν ο οφειλέτης βρίσκεται σε τόσο κρίσιμη οικονομική κατάσταση, που δεν είναι ικανός πλέον να αποπληρώσει τις οφειλές του. Δίνεται επομένως εκ του νόμου η δυνατότητα της κήρυξης της πτώχευσης του προσώπου αυτού, ώστε να διέλθει ο οφειλέτης των διαδικασιών της πτώχευσης, να παύσουν οι διώξεις εναντίον του και να υποστεί κάποιους περιορισμούς, όπως η αδυναμία διαχείρισης και διάθεσης της περιουσίας του.

Όπως μπορεί εύκολα να γίνει αντιληπτό, η κατάσταση της αδυναμίας αποπληρωμής των οφειλών δεν είναι τωρινό φαινόμενο. Στο παρόν υποκεφάλαιο θα γίνει μία προσπάθεια αναφοράς προηγούμενων νομοθετημάτων, ώστε να κατανοηθούν ορθότερα οι προβλέψεις του ΠτΚ.

Αρχικά, κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους, παρατηρείται μία ιδιαίτερα αυστηρή μεταχείριση στον οφειλέτη, μέσω εκποίησης το συνόλου της περιουσίας του αλλά και μέσω ποινικών κυρώσεων που περιελάμβαναν ακόμα και την θανάτωσή του. Σε μεταγενέστερο στάδιο σε διάφορες επαρχίες της Ιταλίας ο οφειλέτης βασανιζόταν προκειμένου να αποτελέσει παράδειγμα που όλοι θα πρέπει να αποφύγουν, ώστε να μην έχουν την τύχη του, χωρίς όμως να απουσιάζει και η δυνατότητα συμβιβασμού με τους πιστωτές του προκειμένου να αποφύγει την προηγούμενως αναφερόμενη κατάσταση.

Το βασικότερο όμως νομοθέτημα της Ευρώπης αποτελεί ο «Code de Commerce», ο Γαλλικός Εμπορικός Κώδικας δηλαδή που νομοθετήθηκε κατά τους ναπολεόντειους χρόνους και περιείχε ξεχωριστό βιβλίο σχετικά με την πτώχευση και τη χρεοκοπία, όπου προβλέπονταν αυστηρές διατάξεις για τον πτωχό έμπορο. Ο Γαλλικός εμπορικός νόμος επηρέασε σε πολύ μεγάλο βαθμό όχι μόνο τα ελληνικά νομοθετήματα, αλλά και τους εμπορικούς νόμους άλλων ευρωπαϊκών κρατών, καθώς οι ρυθμίσεις του για την εκκαθάριση της περιουσίας του οφειλέτη και την ικανοποίηση των απαιτήσεων των πιστωτών ήταν και παραμένουν ιδιαίτερος λεπτομερείς.

Ωστόσο, το Πτωχευτικό Δίκαιο, καθώς είχε ουσιαστικά ίδια θεμέλια, ανεξαρτήτως σε ποια εθνική έννομη τάξη το συναντάμε, δέχτηκε και ιδιαίτερη κριτική καθώς βασίστηκε σε παραδοχές όπως ότι ο οφειλέτης για να πτωχεύσει προέβη σε δόλιες πράξεις ή ότι ζημίωσε τους πιστωτές του ξοδεύοντας το σύνολο της περιουσίας του, με αποτέλεσμα να μην είναι άξιος να επανέλθει στην κατάσταση προ πτώχευσης και μάλιστα θα πρέπει να υποστεί και κυρώσεις. Οι ως άνω κατευθυντήριες όμως δεν κάλυπταν την περίπτωση του εμπόρου που ενήργησε καλόπιστα, αλλά εξαιτίας δυσκολιών που αντιμετώπισε ή κάποιας οικονομικής κρίσης, επήλθε σε καθεστώς πτώχευσης, με αποτέλεσμα αδίκως να αντιμετωπιζόταν από την έννομη τάξη και την κοινωνία με απαξία. Ένα ακόμα στοιχείο που δέχθηκε κριτική είναι ότι οι εκάστοτε προβλέψεις δεν είχαν ως σκοπό τη διάσωση της υπό πτώχευση επιχείρησης,

παρά μόνο την ικανοποίηση των απαιτήσεων των πιστωτών, με συνέπεια οι παραγωγικοί πόροι που συνδέονταν με την επιχείρηση, όπως οι εργαζόμενοι, υφίστανται και αυτοί τις δυσμενείς συνέπειες της πτώχευσης. Ακόμα, αρνητική κριτική είχε λάβει και το γεγονός της μη ύπαρξης διατάξεων για τα φυσικά πρόσωπα, τα οποία διέρχονταν των συνεπειών της πτώχευσης, χωρίς όμως να υπάρχει κάποιο ρυθμιστικό πλαίσιο προστασίας.

Ως αντίβαρο των παραπάνω προβλέψεων των πτωχευτικών κωδίκων, μπορούμε να θεωρήσουμε την αλλαγή της θεωρίας πίσω από την σύνταξη των πτωχευτικών νομοθεσιών, όπου ο στόχος πλέον ήταν η μείωση των κυρωτικών διατάξεων και η αλλαγή επήλθε κατά τη δεκαετία του '60. Τότε έγινε κατανοητό πως δεν είναι ορθό να στοχεύουμε αποκλειστικά στην ικανοποίηση των πιστωτών μίας πτωχευμένης επιχείρησης αδιαφορώντας ταυτόχρονα είτε για το εργατικό δυναμικό της είτε για το ότι η τοπική οικονομία θα απωλέσει μία παραγωγική μονάδα. Επομένως, ξεκίνησε η προσπάθεια διατήρησης της πτωχευμένης επιχείρησης, μέσω της διαδικασίας εξυγίανσης. Μάλιστα, το γαλλικό πτωχευτικό δίκαιο κατά την ως άνω δεκαετία διέκρινε πως θα πρέπει να αξιολογούνται και να αντιμετωπίζονται διαφορετικά η επιχείρηση από τον επιχειρηματία, αφού η πρώτη θα πρέπει να διασωθεί ή τουλάχιστον να πραγματοποιηθεί προσπάθεια διάσωσής της, ενώ ο επιχειρηματίας θα πρέπει να υποστεί κυρώσεις ειδικά αν έπραξε δολίως και έβλαψε τους πιστωτές του. Αξίζει να σημειωθεί πως το αμερικάνικο δίκαιο δεν αντιμετώπισε τον οφειλέτη με σκληρό τρόπο, αφού του έδινε τη δυνατότητα της εκκαθάρισης και της αναδιοργάνωσης, γεγονός που δημιουργεί μεγάλη αντίθεση με ό, τι προβλεπόταν στα κράτη της ΕΕ⁴.

Ο όρος της εξυγίανσης εντάχθηκε στην ελληνική νομοθεσία με το Ν. 1386/1983 που αφορούσε τις προβληματικές επιχειρήσεις και προβλέφθηκε για πρώτη φορά η διαδικασία εξυγίανσης με σκοπό κυρίως την διάσωση της επιχείρησης και δευτερευόντως την ικανοποίηση των πιστωτών, μάλιστα μέσω κρατικής πρωτοβουλίας. Συγκεκριμένα, η οφειλέτρια επιχείρηση είχε δύο επιλογές, είτε να συμφωνήσει με τους πιστωτές την διαδικασία εξυγίανσης είτε, αν δεν τελεσφορούσε το πρώτο σενάριο, το δικαστήριο θα την υπήγαγε σε καθεστώς ειδικής εκκαθάρισης. Ωστόσο, το ως άνω νομοθέτημα έλαβε ιδιαίτερα έντονη κριτική διότι δεν υπήρχαν απτά αποτελέσματα, πόσω μάλλον μέσω μίας κρατικής παρέμβασης, με αποτέλεσμα να εγκαταλειφθεί η λογική της εξυγίανσης και να επιστρέψουμε σε ένα μοντέλο προστασίας και ικανοποίησης των πιστωτών με την ψήφιση του Ν. 1892/1990. Με τον τελευταίο νόμο προβλέφθηκαν κάποιες παραπτωχευτικές διαδικασίες, όπως η δυνατότητα συμφωνίας των πιστωτών με την επιχείρηση ή ειδική εκκαθάριση με στόχο την εκποίηση της περιουσίας⁵.

⁴ Περάκης, Ε. (2021), *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 12 - 13

⁵ Ψυχομάνης, Σ. (2022), *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 22-23

Κατά τα πιο σύγχρονα έτη ψηφίστηκε ο Ν. 3588/2007 που είχε ως στόχο μεταξύ άλλων σύμφωνα με την αιτιολογική του έκθεση την μεγιστοποίηση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη μέσω της αναδιοργάνωσης της επιχείρησής του, όταν αυτό συνδυάζεται με την ικανοποίηση και το όφελος των πιστωτών του, την εξισορρόπηση μεταξύ της εκκαθάρισης της πτωχευτικής περιουσίας του οφειλέτη και της αναδιοργάνωσης της επιχείρησής του, την ισότιμη μεταχείριση των πιστωτών που έχουν την ίδια θέση. Η αναδιοργάνωση της επιχείρησης κατά την αιτιολογική έκθεση του νόμου δεν αποτελεί βασικό στόχο του νομοθέτη, αλλά έναν επιπλέον τρόπο ικανοποίησης των πιστωτών. Με το πέρας των ετών ψηφίστηκαν και άλλοι νόμοι σχετικά με τον κλάδο του πτωχευτικού δικαίου από την εκάστοτε ελληνική κυβέρνηση⁶, με πιο σημαντικό νομοθέτημα εκείνο του ν. 3869/2010 περί «υπερχρεωμένων νοικοκυριών» ή «Νόμος Κατσέλη», με τον οποίο εισήχθη για πρώτη φορά πρόβλεψη πτώχευσης υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, τα οποία δεν είχαν την εμπορική ιδιότητα.

1.3. Η πρόληψη της πτώχευσης - Προπτωχευτικοί Συμβιβασμοί

Η πτώχευση και τα αποτελέσματα αυτής, τα οποία θα αναλυθούν στα επόμενα κεφάλαια αναλυτικά, είναι μία διαδικασία η οποία θα ήταν προτιμότερο να μη λαμβάνει χώρα. Αυτό όμως είναι φύσει αδύνατο και για το λόγο αυτό είναι απαραίτητες οι διατάξεις της πτωχευτικής διαδικασίας. Επομένως, αυτό που μπορεί να κάνει το κοινωνικό σύνολο αλλά και ο καθένας ξεχωριστά είναι να λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα πρόληψης, διάγνωσης και αποτροπής της αφερεγγυότητας και της πτώχευσης κατ' επέκταση.

Στην πρώτη κιόλας διάταξη του Ν. 4738/2020, ήτοι στο αρ. 1 γίνεται λόγος για θέσπιση διαδικασίας και παροχή εργαλείων έγκαιρης προειδοποίησης για του οφειλέτες, προκειμένου να αποφευχθεί η τυχόν επελθούσα αφερεγγυότητά τους. Αυτές οι διαδικασίες περιλαμβάνουν είτε τα ηλεκτρονικά εργαλεία έγκαιρης παρακολούθησης είτε την παροχή διαφόρων συμβουλευτικών υπηρεσιών. Αναφορικά με τα ηλεκτρονικά εργαλεία, γι' αυτά γίνεται λόγος στα αρ. 1 - 2 του Ν. 4738/2020. Ο μηχανισμός περιλαμβάνει την έγκαιρη προειδοποίηση των οφειλετών (τόσο φυσικών όσο και νομικών προσώπων) για τρία επίπεδα κινδύνου, δηλαδή χαμηλό - μέτριο - υψηλό, ενώ ο μηχανισμός βρίσκεται υπό την εποπτεία της Ειδικής Γραμματείας Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους (ΕΓΔΙΧ). Ο οφειλέτης

⁶ Όπως ο Ν. 3858/2010 για τη διασυννοριακή πτώχευση, ο Ν. 4013/2011 που αφορούσε κυρίως τη διαδικασία συνδιαλλαγής, οι Ν. 4021/2011, 4261/2014, 4335/2015 που εισήγαγαν νέες διαδικασίες εξυγίανσης και εκκαθάρισης των πιστωτικών ιδρυμάτων, ο Ν. 4072/2012 που τροποποίησε τις υπάρχουσες διατάξεις εξυγίανσης, ο Ν. 4336/2015 ή «Μνημόνιο ΙΙΙ» όπου αναμορφώθηκαν μεταξύ άλλων η πτωχευτική διαδικασία, οι διαδικασίες εξυγίανσης και εκκαθάρισης, ο Ν. 4446/2016, με τον οποίο στόχος ήταν η δυνατότητα επαναδραστηριοποίησης του έντιμου επιχειρηματία, καθώς και η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και η σύντμηση της πτωχευτικής διαδικασίας, ο Ν. 4469/2017 που αφορούσε τον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών των επιχειρήσεων.

αρκεί να αιτηθεί τον παρόντα μηχανισμό προκειμένου να κάνει χρήση του και του παρέχεται η άδεια αναζήτησης, πρόσβασης, συλλογής, επεξεργασίας και διασταύρωσης των δεδομένων που τον αφορούν, προκειμένου η ΕΓΔΙΧ να τον κατατάξει στο αντίστοιχο πεδίο κινδύνου και να τον ενημερώσει για τις προτάσεις της⁷.

Σχετικά με τις συμβουλευτικές υπηρεσίες, αυτές παρέχονται από τα Κέντρα Εξυπηρέτησης Δανειοληπτών και Επαγγελματικούς Φορείς, όπως τα Επιμελητήρια. Επομένως, ο οφειλέτης μετά την ένταξή του στο επίπεδο κινδύνου, δύναται να αιτηθεί και τη λήψη δωρεάν συμβουλών, προκειμένου να αποφευχθεί η αφερεγγυότητά του. Οι δύο παραπάνω διαδικασίες δεν είναι υποχρεωτικές για τον οφειλέτη, αλλά δημιουργούν ένα πλέγμα ασφαλείας, σε αντίθεση με άλλα δίκαια όπου πρόκειται για υποχρέωση, τουλάχιστον για τους επιχειρηματίες⁸.

Όπως μπορεί κανείς να φανταστεί, ο οφειλέτης έχει τη δυνατότητα να έρθει απευθείας σε επαφή και διαπραγμάτευση με τους πιστωτές του, πέρα από τις ως άνω διαδικασίες. Σκοπός των διαπραγματεύσεων είναι η εξωδικαστική ρύθμιση των οφειλών του, καθώς η διαδικασία θα ολοκληρωθεί αρκετά πιο γρήγορα και με χαμηλότερο κόστος σε σχέση με την πτώχευση. Μάλιστα, το χρονικό στάδιο που βρισκόμαστε είναι πριν την πτώχευση, με αποτέλεσμα τα χρέη του οφειλέτη να είναι ακόμα διαχειρίσιμα, επομένως η παρούσα διαπραγμάτευση και η τυχόν συμφωνία μεταξύ του οφειλέτη και των πιστωτών να ευνοεί τους τελευταίους, καθώς σε μεταγενέστερο στάδιο είναι αβέβαιο μετά από ποιο χρονικό διάστημα θα ικανοποιηθούν αλλά και για ποιο ποσό.

Ωστόσο, η αδυναμία να επιτευχθεί συμφωνία ρύθμισης των χρεών του οφειλέτη, οδήγησε τον νομοθέτη να προβλέψει ειδικές συλλογικές διαδικασίες που προηγούνται της πτώχευσης, ως ύστατη προσπάθεια αποφυγής αυτής. Οι δύο προπτωχευτικές διαδικασίες είναι ο εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών και η διαδικασία εξυγίανσης, για την οποία όμως δεν θα γίνει λόγος στην παρούσα εργασία, καθώς δεν αποτελεί διαδικασία που μπορεί να επωφεληθεί κάποιο φυσικό πρόσωπο.

Μέσω του εξωδικαστικού μηχανισμού παρέχεται η δυνατότητα διαμόρφωσης προτάσεων αναδιάρθρωσης δυνάμει του αυτοματοποιημένου εργαλείου που θα δεσμεύει το σύνολο των πιστωτών της επιχείρησης και οι οποίοι συμμετέχουν στην ηλεκτρονική πλατφόρμα μέσω της οποίας διεξάγεται η διαδικασία του εξωδικαστικού συμβιβασμού. Η διαδικασία είναι πλήρως εξωδικαστική, δεν προβλέπεται οποιοδήποτε ένδικο βοήθημα ή δικονομικό δικαίωμα και πρόκειται για ένα πλαίσιο πολυμερούς διαπραγμάτευσης του οφειλέτη με τους πιστωτές του, όπου οι τελευταίοι μπορεί να είναι χρηματοδοτικοί φορείς, το δημόσιο και Ταμεία Κοινωνικής Ασφάλισης. Όπως καταλαβαίνει κανείς,

⁷ Ψυχομάνης, Σ. (2022), *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 81

⁸ Περάκης, Ε. (2021), *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 42

στόχος είναι ο εξωδικαστικός μηχανισμός να λειτουργήσει ως η πρώτη ευκαιρία αποτροπής της οικονομικής αδυναμίας και υπερχρέωσης⁹.

Τον εν λόγω μηχανισμό δύναται να χρησιμοποιήσει οιοσδήποτε έχει πτωχευτική ικανότητα ανεξαρτήτως αν έχει την εμπορική ιδιότητα. Όμως, επειδή ακριβώς πρόκειται για προπτωχευτική διαδικασία, δεν μπορεί να κάνει χρήση του μηχανισμού ο οφειλέτης που έχει υποβάλει ήδη αίτηση πτώχευσης ή έχει προβεί σε επικύρωση συμφωνίας εξυγίανσης ή αν έχει εκδοθεί κατά αυτού απόφαση υπαγωγής στις διαδικασίες αυτές ή έχει καταδικαστεί με αμετάκλητη απόφαση για τα αδικήματα που προβλέπονται στην περ. ε' της παρ. 3 του αρ. 7 του Ν. 4738/2020. Ωστόσο, προκειμένου να προσφύγει κάποιος στον μηχανισμό, θα πρέπει οι οφειλές του να αφορούν τους χρηματοδοτικούς φορείς, το Δημόσιο και τους φορείς κοινωνικής ασφάλισης, όπως προκύπτει από την παρ. 1 του αρ. 6 του Ν. 4738/2020.

Το περιεχόμενο της αίτησης και τα απαραίτητα υποβαλλόμενα δικαιολογητικά ορίζονται στα αρ. 9 - 10 του Ν. 4738/2020. Αξίζει να σημειωθεί πως ο οφειλέτης με την κατάθεση της αίτησης δίνει την άδεια για την επεξεργασία των στοιχείων που δηλώνονται στην αίτηση, όπως ορίζεται στο αρ. 12 του Ν. 4738/2020, ενώ η άδεια αυτή συνεπάγεται την άρση του τραπεζικού και φορολογικού του απορρήτου. Η αίτηση υποβάλλεται ηλεκτρονικά στην ΕΓΔΙΧ μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας εξωδικαστικής ρύθμισης οφειλών, σύμφωνα με το αρ. 29 του Ν. 4738/2020 και δύναται να κατατεθεί από τον οφειλέτη είτε κατόπιν δικής του πρωτοβουλίας είτε ύστερα από πρόσκληση των πιστωτών. Ως αποτελέσματα της κατάθεσης θεωρούνται αρχικά ότι αναστέλλεται η διαδικασία του Κώδικα Δεοντολογίας Τραπεζών, που αφορά τη διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων οφειλών, η διακοπή της λήψης αναγκαστικών μέτρων, η παύση των διαδικασιών εκτέλεσης επί απαιτήσεων κατά κινητών ή ακινήτων του οφειλέτη, η παύση της ποινικής δίωξης.

Βασικότερο αποτέλεσμα όμως της κατάθεσης της αίτησης αποτελεί η έναρξη των διαπραγματεύσεων μεταξύ του οφειλέτη και των πιστωτών, που όπως αναφέραμε είναι μόνο οι χρηματοδοτικοί φορείς, το Δημόσιο και οι φορείς κοινωνικής ασφάλισης. Σύμφωνα με το αρ. 29 του Ν. 4738/2020 η διαδικασία λαμβάνει χώρα ηλεκτρονικά μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας, ενώ σύμφωνα με το πνεύμα των διατάξεων, οι διαπραγματεύσεις πρέπει να βασίζονται στην καλή πίστη και τα μέρη οφείλουν εχεμύθεια. Οι πιστωτές οφείλουν να καταθέσουν την πρότασή τους προς τον οφειλέτη σχετικά με τη ρύθμιση των χρεών του. Αν η πρόταση λάβει την αποδοχή της πλειοψηφίας του 60% των συμμετεχόντων πιστωτών που είναι χρηματοδοτικοί φορείς και της πλειοψηφίας του 40% των ιδίων

⁹ Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 4738/2020

πιστωτών με ειδικό προνόμιο και ταυτόχρονα είναι σύμφωνος και ο οφειλέτης, τότε συνάπτεται από τους συμμετέχοντες η σύμβαση αναδιάρθρωσης, κατά το αρ. 14 του Ν. 4738/2020. Ο νόμος δίνει τη δυνατότητα στον οφειλέτη να υπογράψει μεμονωμένες, διμερείς ή πολυμερείς συμβάσεις με τους πιστωτές του.

Σε περίπτωση που τα μέρη συμφωνήσουν, η σύμβαση αναδιάρθρωσης θα πρέπει να οριστικοποιηθεί και να υπογραφεί εντός προθεσμίας δύο μηνών από την ημέρα υποβολής της αίτησης, ενώ αν παρέλθει η ως άνω προθεσμία, τότε η διαδικασία θεωρείται λήξασα και περατώνεται ως άκαρπη, κατά το αρ. 16 του Ν. 4738/2020. Επομένως, τα αποτελέσματά της επέρχονται αυτοδικαίως και δεν απαιτείται δικαστική επικύρωσή της, ούτε τίθεται ζήτημα επεκτατικού αποτελέσματός της σε μη συμμετέχοντες πιστωτές. Μάλιστα, οι πιστωτές που έχουν υπογράψει τη σύμβαση, δεν επιτρέπεται να επισπεύσουν αναγκαστική εκτέλεση εις βάρος του οφειλέτη και αναστέλλονται τα μέτρα ατομικής ή συλλογικής αναγκαστικής εκτέλεσης για την ικανοποίηση των απαιτήσεών τους που ρυθμίστηκαν με την εν λόγω σύμβαση και για όλη τη διάρκειά της, υπό την προϋπόθεση ότι τηρείται.

Όπως ειπώθηκε και νωρίτερα, η σύμβαση δεν έχει επεκτατικό αποτέλεσμα σε μη συμμετέχοντες πιστωτές και ούτε υπάρχει η δυνατότητα επικύρωσής της από εκείνους, ώστε να τους δεσμεύσει, όπως ορίζεται στην παρ. 4 του αρ. 7 του Ν. 4738/2020, ενώ κατά την παρ. 2 του αρ. 26 του ΠτΚ επιφυλάσσονται τα δικαιώματα κάθε πιστωτή έναντι συνοφειλετών ή εγγυητών του οφειλέτη. Τέλος, σε περίπτωση που ο οφειλέτης αθετήσει τη σύμβαση ως προς τις απαιτήσεις ενός πιστωτή, τότε η σύμβαση δεν ανατρέπεται για όλους, σύμφωνα με το αρ. 27, αλλά αν ο οφειλέτης καταστεί υπερήμερος ως προς τις καταβολές της σύμβασης, με συνέπεια το συνολικό ύψος του ποσού να υπερβαίνει αθροιστικά είτε την αξία τριών δόσεων είτε την αξία τουλάχιστον του 3% του συνολικά οφειλόμενου ποσού, τότε οποιοσδήποτε πιστωτής που μετείχε στη σύμβαση δύναται να την καταγγείλει.

Κεφάλαιο 2

2.1. Οι προϋποθέσεις της πτώχευσης φυσικών προσώπων

Με τον Ν. 4738/2020, με τον οποίο ενσωματώθηκε και η κοινοτική οδηγία 1023/2019, ο νομοθέτης φιλοδοξεί να αντιμετωπίσει ολιστικά το πρόβλημα της υπερχρέωσης και της αφερεγγυότητας σε επίπεδο πλέον προσώπων και όχι μόνο επιχειρήσεων ή προσώπων με την εμπορική ιδιότητα. Η πτώχευση εισάγεται ως διαδικασία αφερεγγυότητας για κάθε φυσικό πρόσωπο, έμπορο ή ιδιώτη, ενοποιώντας με αυτό τον τρόπο την διαδικασία, με ορισμένες φυσικά διαφοροποιήσεις και καταργώντας ταυτόχρονα παλαιότερα νομοθετήματα, τα οποία δεν εμπεριέχονταν εντός του παλαιού ΠτΚ, όπως ο Ν.3869/2010 για τα υπερχρεωμένα νοικοκυριά.

Στο εν λόγω κεφάλαιο θα ασχοληθούμε με την πτώχευση των φυσικών προσώπων, καθώς πρόκειται για πρόβλεψη - δογματική ρήξη με τον παλιό ΠτΚ και θα πρέπει να γίνει ιδιαίτερη μνεία. Για να κηρυχθεί επομένως ένα πρόσωπο σε πτώχευση θα πρέπει, σύμφωνα με το Δεύτερο Βιβλίο του Ν. 4738/2020, να συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις, **α)** η υποκειμενική προϋπόθεση, να πρόκειται δηλαδή για οφειλέτη ο οποίος μπορεί να κηρυχθεί σε πτώχευση, να έχει δηλαδή την πτωχευτική ικανότητα, **β)** οι δύο αντικειμενικές προϋποθέσεις, ήτοι να υφίσταται **i)** παύση πληρωμών ή άλλος λόγος οικονομικών δυσκολιών και **ii)** η ύπαρξη ικανού ενεργητικού, **γ)** η τυπική προϋπόθεση, να κατατεθεί αίτηση νομιμοποιούμενου προς τούτο, και τέλος, **δ)** η αρνητική προϋπόθεση, η ανυπαρξία προπτωχευτικής διαδικασίας που είναι σε εξέλιξη και που έχει ως αποτέλεσμα την αναστολή των συλλογικών διαδικασιών.

2.1.1. Υποκειμενική Προϋπόθεση

Πιο συγκεκριμένα ως προς τις προϋποθέσεις, για να κηρυχθεί κάποιο πρόσωπο, φυσικό ή νομικό σε πτώχευση, θα πρέπει να διαθέτει την *πτωχευτική ικανότητα* (αρ. 76 του ΠτΚ), η οποία όπως προαναφέρθηκε έως τώρα συνεχόταν με την εμπορική ιδιότητα του κηρυσσόμενου σε πτώχευση προσώπου, καθώς μόνο έμποροι μπορούσαν να κηρυχθούν σε πτώχευση, ενώ αποκλειόταν ρητά η υπαγωγή στην πτωχευτική διαδικασία των μη εμπόρων, όπως ιδιωτών, μισθωτών εργαζομένων, υπαλλήλων. Επομένως, πλέον καταλύεται μία παγιωμένη κατάσταση όπου την ουσιαστική πτώχευση την συναντούσε κάποιος μόνο σε εμπόρους, ενώ για τους μη εμπόρους προβλεπόταν μόνο η εφαρμογή του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ή ειδικότερων νομοθετημάτων όπως ο Ν. 3869/2010. Συνεπώς, πέραν των κατόχων εμπορικών επιχειρήσεων, ομορρύθμων εταίρων μιας ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εταιρίας, θα πτωχεύουν σύμφωνα με το αρ. 76 του ΠτΚ πλέον ελεύθεροι επαγγελματίες, υπάλληλοι του δημόσιου

τομέα, εργαζόμενοι με σχέση εξαρτημένης εργασίας ή ανεξαρτήτων υπηρεσιών, συνταξιούχοι, καθώς και οποιοσδήποτε, με μοναδικό κριτήριο πλέον την αφερεγγυότητά του, δηλαδή την αδυναμία του να ανταποκριθεί μόνιμα και γενικά στα χρέη του και ειδικότερα στις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις του από οποιοδήποτε και αν προέρχονται αυτές, διευρύνοντας ο νομοθέτης την πτωχευτική ικανότητα¹⁰.

Αξίζει να σημειωθεί πως για τα φυσικά πρόσωπα η πτώχευση μπορεί να κηρυχθεί ακόμα και αν έχει επέλθει παύση της οικονομικής δραστηριότητας, αν αυτή επήλθε σε χρόνο που ο οφειλέτης είχε παύσει τις πληρωμές του, σύμφωνα με την παρ. 3 του αρ. 76 του ΠτΚ. Επιπλέον, όπως και στον παλιό ΠτΚ, διατηρείται η δυνατότητα για υποβολή αίτησης για κήρυξη σε πτώχευση του οφειλέτη μετά τον θάνατό του, αν ήδη πριν αποβιώσει είχε εκδηλωθεί παύση πληρωμών. Στην περίπτωση αυτή η πτώχευση μπορεί να ζητηθεί το αργότερο εντός του έτους από το θάνατο του οφειλέτη. Η εν λόγω διαδικασία, η οποία ορίζεται και ως πτώχευση *post mortem*¹¹, περιλαμβάνει την περιουσία του οφειλέτη που κληρονομείται και υπάγεται εν τέλει στην πτωχευτική περιουσία. Οι κληρονόμοι δεν αποτελούν υποκείμενα της πτωχευτικής διαδικασίας, αλλά επηρεάζονται μόνο ως προς το μέρος που αφορά την κληρονομιαία περιουσία, εκτός αν η πτωχευτική περιουσία του οφειλέτη περιλάμβανε κάποια επιχείρηση και εκείνοι αποφάσισαν την συνέχισή της και οδηγηθεί έπειτα η επιχείρηση σε παύση πληρωμών, τότε θα κηρυχθούν κι αυτοί σε πτώχευση.

2.1.2. Αντικειμενικές Προϋποθέσεις

Εν συνεχεία, ως προς τις αντικειμενικές προϋποθέσεις, ο ΠτΚ διατήρησε ένα αντικειμενικά διαγνώσιμο και ορισμένο γεγονός, ήτοι την παύση πληρωμών. Ως παύση πληρωμών ορίζεται από τον ΠτΚ στο αρ. 77, η αδυναμία του οφειλέτη *«να εκπληρώνει τις ληξιπρόθεσμες χρηματικές υποχρεώσεις του κατά τρόπο γενικό και μόνιμο»*. Ως αδυναμία πληρωμών, προσδιορίζεται η κατάσταση κατά την οποία εκδηλώνεται αντικειμενικά ως ένα αδιαμφισβήτητο γεγονός η μη πληρωμή των χρεών από τον οφειλέτη, η οποία μπορεί να αποτελεί συνέπεια της έλλειψης ρευστότητας σε συνδυασμό με την αδυναμία λήψης νέας πίστωσης ή την αδυναμία αυτοχρηματοδότησης και εκποίησης προσωπικών περιουσιακών στοιχείων του¹². Η ως άνω αδυναμία θεωρείται ως σοβαρός κλονισμός της πίστης του φυσικού προσώπου και αυτή η αδυναμία δεν μπορεί να θεραπευθεί σύντομα ή να αναστραφεί και θα πρέπει να αφορά ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις, δηλαδή υποχρεώσεις για τις οποίες δεν υφίσταται προθεσμία εκπλήρωσής τους ή δεν τελούν υπό αίρεση ή για τις οποίες δεν υφίσταται έστω ανοχή μη

¹⁰ Ψυχομάνης, Σ., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 43

¹¹ Περράκης, Ε., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 136

¹² Περράκης, Ε., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 144

εκπλήρωσής τους από τον πιστωτή του οφειλέτη. Αυτονόητα επομένως δεν μπορεί να πτωχεύσει ένα φυσικό πρόσωπο που είναι ενήμερο ως προς τις οφειλές του ή έχει ρυθμίσει την αποπληρωμή τους. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον Πτκ, οι υποχρεώσεις αυτές πρέπει να είναι αποκλειστικά χρηματικές και όχι απλώς υποχρεώσεις για παροχή σε είδος ή σε ενέργεια ή σε παροχή υπηρεσιών.

Σύμφωνα με την παρ. 1 του αρ. 77 του ΠτΚ, η παύση πληρωμών πρέπει να είναι γενική και μόνιμη. Πιο συγκεκριμένα, η αδυναμία θεωρείται γενική όταν καταλαμβάνει την πλειονότητα των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων του οφειλέτη και δη τις πιο σημαντικές από άποψη μεγέθους αλλά και σημασίας. Ωστόσο, σύμφωνα με το εδ. β' της παρ. 2 του αρ. 77 του ΠτΚ, η πληρωμή ορισμένων μόνο επιμέρους χρεών, δεν αποτελεί παράγοντα για να αντιστραφεί η εικόνα της παύσης των πληρωμών, η οποία μπορεί να συνίσταται και στην αδυναμία εκπλήρωσης ακόμα και μιας σημαντικής ληξιπρόθεσμης χρηματικής οφειλής¹³. Ωστόσο, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υπάρχει παύση πληρωμών, όταν ο οφειλέτης δεν αποπληρώνει τις οφειλές του, εξαιτίας δυστροπίας του ή κακοπιστίας του. Τέτοια περίπτωση αποτελεί η ύπαρξη κεφαλαίων στο ενεργητικό του, η οποία αποκρύπτεται δολίως, όταν προσποιείται αδυναμία πληρωμής με σκοπό να πιέσει δανειστές του να δεχθούν τμηματική εξόφληση ή όταν από αμέλεια παραλείπει να εκπληρώσει τις τρέχουσες υποχρεώσεις του¹⁴.

Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, η παύση πληρωμών πέρα από γενική, πρέπει να είναι και μόνιμη. Συγκεκριμένα, η μόνιμη αδυναμία οφείλεται σε αίτια που δεν είναι απλώς παροδικά, αλλά χαρακτηρίζονται από διάρκεια και μονιμότητα. Σε αυτό λοιπόν το χρονικό διάστημα δημιουργείται παράλληλα και η πεποίθηση πως δεν θα επέλθει άμεση πληρωμή των χρηματικών υποχρεώσεων του οφειλέτη. Αν ωστόσο, στο εν λόγω διάστημα δημιουργηθούν προσδοκίες πως ο οφειλέτης μπορεί να ανακάμψει, τότε η παύση πληρωμών μπορεί να αρθεί¹⁵.

Στην περίπτωση της παύσης πληρωμών, η πτώχευση κηρύσσεται μετά από αίτηση ενός ή περισσότερων πιστωτών που έχουν έννομο συμφέρον, καθώς και μετά από αίτηση του εισαγγελέα πρωτοδικών, εφόσον αυτό δικαιολογείται από λόγους δημοσίου συμφέροντος, ή μετά από αίτηση του ίδιου του οφειλέτη (αρ. 79 παρ.1 του ΠτΚ). Η παύση πληρωμών πρέπει να υφίσταται κατά το χρόνο συζήτησης της αίτησης ενώπιον του πτωχευτικού δικαστηρίου, σε κάθε περίπτωση κατά το χρόνο της δημοσίευσης της πρωτόδικης απόφασης. Στην απόφαση που κηρύσσει την πτώχευση, προσδιορίζεται

¹³ Ακόμα και η μη πληρωμή ενός σημαντικού χρέους μπορεί να επάγεται λοιπόν την παύση πληρωμών (βλ. ενδεικτικά ΠΠρΑγρινίου 1/2020, ΝΟΜΟΣ).

¹⁴ Η πληρωμή από τον έμπορο μεμονωμένων χρεών δεν εκφράζει οπωσδήποτε δυνατότητα πληρωμής και, αντιστρόφως, η μη πληρωμή κάποιων χρεών δεν εκφράζει οπωσδήποτε παύση πληρωμών (Τριμ/λες Εφετείο Θεσ/κης 2018/2018, Αρμ 2018, 1835).

¹⁵ Περράκης, Ε., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 147

και η ημέρα παύσης των πληρωμών, η οποία τεκμαίρεται ότι είναι η τριακοστή ημερολογιακή ημέρα που προηγείται της υποβολής της αίτησης πτώχευσης. Σε περίπτωση όμως που πιθανολογείται από τα διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία ότι ο οφειλέτης περιήλθε σε αδυναμία εξυπηρέτησης των ληξιπρόθεσμων χρηματικών του υποχρεώσεων κατά τρόπο γενικό και μόνιμο σε προγενέστερη ημερομηνία, το δικαστήριο ορίζει την προγενέστερη αυτή ημερομηνία ως ημέρα παύσης πληρωμών. Σε αυτήν περίπτωση έχουμε την λεγόμενη «ύποπτη περίοδο», την περίοδο δηλαδή μεταξύ της ουσιαστικής παύσης πληρωμών και της τυπικής κήρυξής της από το δικαστήριο. Σε κάθε περίπτωση, η καθοριζόμενη ημερομηνία παύσης πληρωμών δεν μπορεί να απέχει πέραν της διετίας από την ημερομηνία κήρυξης της πτώχευσης ή σε περίπτωση θανάτου του οφειλέτη, πέραν του έτους πριν το θάνατο αυτού, σύμφωνα με το αρ. 80 του ΠτΚ.

Πέρα από την παύση πληρωμών κατά τρόπο γενικό και μόνιμο, ο νομοθέτης ορίζει στην παρ. 4 του αρ. 77 του ΠτΚ ως επιπρόσθετη αντικειμενική προϋπόθεση την πιθανολόγηση της ύπαρξης ικανού ενεργητικού του οφειλέτη για την κάλυψη των εξόδων της διαδικασίας. Ως έξοδα διαδικασίας θεωρούνται τα πάσης φύσεως δικαστικά έξοδα που μπορεί να προκύψουν κατά την πτωχευτική διαδικασία, όπως οι αμοιβές συνδίκου και των πραγματογνωμόνων, οι δαπάνες για τα μέλη της επιτροπής πιστωτών, τα έξοδα δημοσιεύσεων κ.ά. Στην εν λόγω παράγραφο παρατηρείται και η πρόβλεψη να καλυφθούν τα έξοδα με το εισόδημα του οφειλέτη, αν η περιουσία του δεν επαρκεί γι' αυτό. Αδιαμφισβήτητα, στόχος του νομοθέτη είναι να συμβάλει στην διαδικαστική και ουσιαστική αποσυμφόρηση των δικαστηρίων, όταν πρόκειται για περιπτώσεις πτωχεύσεων που αποδεδειγμένα εκ των προτέρων προβλέπεται ότι δεν θα ανταποκριθούν στον σκοπό της πτώχευσης για ικανοποίηση των πιστωτών, αφού δεν θα μπορούν να αντιμετωπιστούν ακόμα και τα έξοδα της διαδικασίας από την περιουσία του οφειλέτη.

Στο σημείο αυτό κρίνεται αναγκαίο να γίνει μνεία και για την επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσης υποχρεώσεων, όπως ορίζεται στην παρ. 3 του αρ. 77 του ΠτΚ, όπου υφίσταται όταν δεν έχει εμφανιστεί ακόμα η παύση πληρωμών, ωστόσο είναι εφικτό να προβλεφθεί ότι ο οφειλέτης μελλοντικά δεν θα είναι σε θέση να εκπληρώσει τις ήδη υφιστάμενες αλλά και λοιπές λήγουσες εν τω μεταξύ υποχρεώσεις του¹⁶. Πρόκειται ουσιαστικά για μία αναμενόμενη παύση πληρωμών η οποία βασίζεται σε μία πρόγνωση θεμελιωμένη με χρηματοοικονομικά δεδομένα από τον ίδιο τον οφειλέτη. Την αίτηση για κήρυξη σε πτώχευση λόγω επαπειλούμενης αδυναμίας εκπλήρωσης κηρύσσεται μόνο ύστερα από

¹⁶ Περράκης, Ε., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 152

αίτηση του οφειλέτη και ο χρόνος παύσης πληρωμών θεωρείται η ημέρα της υποβολής της αίτησης πτώχευσης, σύμφωνα με το αρ. 80 παρ.2 του ΠτΚ.

2.1.3. Τυπική προϋπόθεση

Η πτώχευση του οφειλέτη κηρύσσεται με δικαστική απόφαση του καθ' ύλην και κατά τόπον αρμόδιου Δικαστηρίου, όπου στην περίπτωση του φυσικού προσώπου χωρίς εμπορική ιδιότητα είναι το Πολυμελές Πρωτοδικείο, στην περιφέρεια του οποίου ο οφειλέτης έχει την κύρια κατοικία του, όπως αυτή προκύπτει από την τελευταία φορολογική του δήλωση πριν από την κατάθεση της αίτησης πτώχευσης. Σε περίπτωση δε που πρόκειται για πτώχευση «μικρού αντικειμένου», αρμόδιο είναι το Ειρηνοδικείο. Στην εν λόγω περίπτωση, ο διαχωρισμός γίνεται με βάση το ενεργητικό του οφειλέτη και την αξία της ακίνητης περιουσίας του¹⁷.

Η απόφαση της πτώχευσης κηρύσσεται κατόπιν κατάθεσης αίτησης είτε των πιστωτών είτε του οφειλέτη είτε του εισαγγελέα πρωτοδικών. Πιο συγκεκριμένα, την αίτηση νομιμοποιείται να υποβάλει κάθε πιστωτής με έννομο συμφέρον (αρ. 79 παρ. 1 του ΠτΚ), εφόσον έχει γεννημένη και δικαστικώς επιδιώξιμη χρηματική ενοχική απαίτηση κατά του οφειλέτη. Οι απαιτήσεις μπορεί να είναι είτε προϊόν συμβατικής αιτίας είτε αδικοπρακτικής φύσεως είτε από αδικαιολόγητο πλουτισμό είτε από σχέση δημοσίου δικαίου είτε από οποιαδήποτε άλλη αιτία. Ωστόσο, κρίσιμο είναι το θέμα της απόδειξης της απαίτησης, καθώς ο νόμος δεν διευκρινίζει αν απαιτείται πλήρης απόδειξη ή αρκεί η ισχυρή πιθανολόγηση της απαίτησης, αφού αν απαιτούνταν πλήρης απόδειξη, τότε θα λάμβανε χώρα η κλασική αμφισβητούμενη διαδικασία της δίκης για την ατομική απαίτηση του πιστωτή και δεν θα ήταν εφικτή η άμεση έναρξη της διαδικασίας της πτώχευσης¹⁸. Είναι βέβαιο πως η αίτηση που βασίζεται σε μία απαίτηση που έχει εξοπλιστεί με εκτελεστό τίτλο και δη τελεσίδικο, θα αντιμετωπιστεί από το Δικαστήριο διαφορετικά σε σχέση με μία απαίτηση για την οποία δεν έχει ληφθεί κάποιο μέτρο δικαστικής διεκδίκησης. Επιπρόσθετα, απαιτείται από την πλευρά του αιτούντα - πιστωτή να υπάρχει έννομο συμφέρον προκειμένου να αποφευχθούν καταχρηστικές αιτήσεις και αδικαιολόγητες διαδικασίες. Το Δικαστήριο αυτεπάγγελα προβαίνει σε έλεγχο (αρ. 73 του ΚΠολΔ) μέσω της προσκόμισης των απαραίτητων αποδεικτικών εγγράφων από τον αιτούντα, άλλως η αίτηση απορρίπτεται ως απαράδεκτη. Στην πράξη το έννομο συμφέρον προκύπτει αυτοδύναμα από την ιδιότητα του πιστωτή και το δικαστήριο εξετάζει ουσιαστικά την απουσία εννόμου συμφέροντος.

¹⁷ Ψυχομάνης, Σ., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ 211

¹⁸ Περράκης, Ε., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 161

Επιπλέον, αίτηση πτώχευσης δύναται να καταθέσει αυτοβούλως και ο οφειλέτης πέρα από τους πιστωτές, σύμφωνα με το αρ. 79 παρ. 5 του ΠτΚ, εντός τριάντα (30) ημερών από την στιγμή που συντρέξει η παύση πληρωμών. Μάλιστα, η υποχρέωση του οφειλέτη να υποβάλει την αίτηση πτώχευσης είναι ανεξάρτητη και αυτοτελής σε σχέση με την αίτηση που τυχόν θα καταθέσει κάποιος πιστωτής, καθώς η αίτηση του τελευταίου δεν προδικάζει την πρόοδο της διαδικασίας¹⁹. Αναφορικά με την περίοδο του ενός μήνα, παραμένει ιδιαίτερα δυσχερής η εκτίμηση του χρονικού σημείου που θα θεωρηθεί η αφετηρία της παύσης πληρωμών. Από το Νόμο δεν προκύπτει άμεσα κάποια κύρωση αν ο οφειλέτης παραβεί την ως άνω υποχρέωση, αλλά νομολογιακά, η έγκαιρη κατάθεση της αίτησης από τον οφειλέτη αντιμετωπίζεται σαν επιπλέον «όπλο» του για να αποδειχθεί η καλή του πίστη²⁰.

Τέλος, αίτηση πτώχευσης μπορεί να καταθέσει και ο εισαγγελέας πρωτοδικών για λόγους δημοσίου συμφέροντος, κατά το αρ. 79 παρ. 1 του ΠτΚ. Αφορά τις περιπτώσεις που την αίτηση πτώχευσης δεν την έχει ζητήσει ούτε κάποιος από τους πιστωτές ούτε ο ίδιος ο οφειλέτης και ο λόγος της πρόβλεψης αυτής είναι να αποφευχθεί η συνέχιση μίας κατάστασης αφερεγγυότητας που πιθανόν να προκαλέσει σημαντικές συνέπειες²¹.

2.1.4. Αρνητική προϋπόθεση

Φυσικά, θα πρέπει να θεωρείται δεδομένη και η ανυπαρξία προπτωχευτικής διαδικασίας που είναι σε εξέλιξη και που έχει ως αποτέλεσμα την αναστολή των συλλογικών διαδικασιών.

2.2. Κήρυξη Πτώχευσης και Συνέπειες

Το αρμόδιο Δικαστήριο (αρ. 78 παρ. 3 του ΠτΚ), επί του οποίου έχει κατατεθεί η αίτηση, κηρύσσει την πτώχευση με δικαστική απόφαση. Το ελάχιστο περιεχόμενο της απόφασης προβλέπεται στο αρ. 81 του ΠτΚ, όπου μεταξύ άλλων διορίζεται ο εισηγητής, ο δικαστής και ο σύνδικος, ενώ διατάσσεται και η σφράγιση της περιουσίας του οφειλέτη. Η πτωχευτική απόφαση έχει αναγνωριστικό χαρακτήρα, καθώς διαπιστώνει αν συντρέχουν οι λόγοι κήρυξής της, ενώ έχει και διαπλαστικό, αφού δημιουργεί για τον οφειλέτη μία νέα έννομη κατάσταση με την περιέλευση αυτού σε κατάσταση πτώχευσης²². Εντός του ΠτΚ εμπεριέχονται ειδικές διατάξεις για τα ένδικα μέσα και τα ένδικα βοηθήματα που μπορούν να

¹⁹ Περράκης, Ε., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 166

²⁰ Η υπ' αρ. 258/2018 του ΜονΠρ Καβάλας έκρινε θετικά και ως στοιχείο καλής πίστης ότι η αιτούσα την απαλλαγή της δεν άργησε ιδιαίτερα να αιτηθεί την πτώχευσή της από την στιγμή που διαπίστωσε η ίδια την παύση των πληρωμών της.

²¹ Περράκης, Ε., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 168

²² Περράκης, Ε., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 191

κατατεθούν της απόφασης, όπου εν συντομία κατά της απόφασης μπορεί να ασκηθεί ανακοπή, αίτηση ανάκλησης, έφεση και αναίρεση.

Στο υποκεφάλαιο που έπεται θα ασχοληθούμε με τα αποτελέσματα της πτώχευσης, τα οποία άρχονται από την κήρυξη της πτώχευσης. Κρίσιμο επομένως είναι το ζήτημα του ορισμού της κήρυξης, καθώς όπως προβλέπεται στο αρ. 93 παρ. 1 εδ. γ' του ΠτΚ, *«η πτώχευση θεωρείται ότι έχει κηρυχθεί από την έναρξη της ημέρας, κατά την οποία δημοσιοποιείται η απόφαση που κηρύσσει την πτώχευση στο ακροατήριο»*. Τα αποτελέσματα της πτώχευσης διακρίνονται σε συνέπειες ως προς τον οφειλέτη, ως προς τους πιστωτές.

2.2.1. Συνέπειες πτώχευσης ως προς τον οφειλέτη

Κατόπιν της κήρυξης της πτώχευσης, ο οφειλέτης σύμφωνα με το αρ. 91 του ΠτΚ στερείται μόνο εκείνα τα δικαιώματα που προβλέπονται σε ειδικότερους νόμους, ενώ δεν αποτελεί η πτώχευση και λόγο στέρησης άδειας άσκησης επαγγέλματος, καθώς η εν λόγω διάταξη αποτελεί προϊόν του πνεύματος του νόμου περί παροχής δεύτερης ευκαιρίας στον οφειλέτη²³. Ωστόσο, καθόλη τη διάρκεια της διαδικασίας πτώχευσης, ο οφειλέτης θα πρέπει να είναι διαθέσιμος να παρέχει οποιαδήποτε βοήθεια και σύμπραξη του ζητηθεί, κατ' αρ. 95 του ΠτΚ, ειδικά κατά το αρχικά στάδιο με την ανάληψη των καθηκόντων του συνδίκου και την εξασφάλιση της ομαλής ροής της διαδικασίας. Ακόμα, προβλέπεται στο ίδιο άρθρο και η υποχρέωσή του για πληροφόρηση και ενημέρωση, μία υποχρέωση που είναι γενική και διαρκής²⁴ και περιλαμβάνει μεταξύ άλλων τη διάθεση των προσωπικών του πληροφοριών, των οικονομικών ζητημάτων και των στοιχείων για τους πιστωτές και τους οφειλέτες του. Τέλος, προκειμένου να αποφευχθεί κάποια δόλια συναλλαγή του οφειλέτη ή η απόκρυψη οποιασδήποτε πληροφορίας, προβλέπεται με το αρ. 143 του ΠτΚ ο περιορισμός του απορρήτου, όπου πλέον ο σύνδικος έχει την εξουσία να λαμβάνει γνώση των μηνυμάτων, των επιστολών και των μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email) του οφειλέτη.

Βασικότερη συνέπεια ως προς οφειλέτη όμως αποτελεί η πτωχευτική απαλλοτρίωση, σύμφωνα με το αρ. 93 του ΠτΚ. Όπως και στο προϊσχύον δίκαιο από την κήρυξη της πτώχευσης επέρχεται πτωχευτική απαλλοτρίωση, όπου ο οφειλέτης στερείται αυτοδικαίως της διοίκησης, δηλαδή της διαχείρισης και διάθεσης της πτωχευτικής περιουσίας του (για την οποία θα γίνει λόγος στο επόμενο υποκεφάλαιο), την οποία ασκεί ο σύνδικος και επιπλέον ο οφειλέτης στερείται και της δυνατότητας να παρίσταται παθητικά και ενεργητικά σε εκκρεμείς ή μελλοντικές δίκες. Το πνεύμα του νόμου έγκειται

²³ Αιτιολογική Έκθεση του νόμου, αρ. 91, σελ. 240

²⁴ Περάκης, Ε., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 251

στην ανάγκη να αναλάβει τη διαδικασία ένας επαγγελματίας, ο σύνδικος, ο οποίος θα μπορέσει να διοικήσει την περιουσία του οφειλέτη, ενώ παράλληλα να δημιουργήσει ένα πλαίσιο εμπιστοσύνης μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων προσώπων²⁵. Θα πρέπει να επισημανθεί πως ο νόμος κάνει λόγο για απαλλοτρίωση της περιουσίας, επομένως ο οφειλέτης παραμένει κύριος της περιουσίας και διατηρεί και την ικανότητα δικαίου προς δικαιοπραξία.

Η απαλλοτρίωση είναι γενική και επεκτείνεται σε κάθε πράξη με την οποία επιβαρύνεται, εκποιείται ή και εγκαταλείπεται κάθε στοιχείο της πτωχευτικής περιουσίας, δηλαδή περιλαμβάνεται κάθε εκποίηση ή επιβάρυνση κάποιου περιουσιακού στοιχείου, η ανάληψη χρημάτων από τραπεζικό λογαριασμό, κάθε άφεση χρέους ή συμβιβασμού, πράξεις που γίνονται σε εκπλήρωση υποχρέωσης, αλλά και πράξεις που γίνονται προς του οφειλέτη, όπως καταβολή χρεών. Η πτωχευτική απαλλοτρίωση εκκινεί από την έκδοση της δικαστικής απόφασης και διατηρείται μέχρι το πέρας της πτώχευσης. Σε περίπτωση που ο οφειλέτης προβεί σε οποιαδήποτε πράξη, καθ' υπέρβαση της απαλλοτρίωσης, θεωρείται ανενεργής και όχι άκυρη, καθώς αν ο σύνδικος συναινέσει προς αυτήν, τότε θα παραχθούν κανονικά τα έννομα αποτελέσματά της.

Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, ο οφειλέτης δεν νομιμοποιείται σε δίκες που αφορούν την πτωχευτική περιουσία είτε ενεργητικά είτε παθητικά. Επομένως, μπορεί να γίνει λόγος και για δικονομική απαλλοτρίωση, η οποία αίρεται μόνο σε περίπτωση κατεπίγοντος και αδράνειας του συνδίκου, ώστε να ληφθούν τα αναγκαία μέτρα για την προστασία της πτωχευτικής περιουσίας.

Ως αντίβαρο του αρ. 93 του ΠτΚ, ο νομοθέτης προσπαθεί με το αρ. 94 να εξισορροπήσει την απαλλοτρίωση. Βασική προϋπόθεση αποτελεί η συναίνεση της συνέλευσης των πιστωτών, προκειμένου ο οφειλέτης να μπορεί να διοικήσει και να διαχειριστεί την πτωχευτική του περιουσία. Εν προκειμένω, ο σύνδικος δεν αδρανοποιείται, αλλά παραμένει ως επιβλέπων τον οφειλέτη και πάντοτε πρέπει να συμπράττει στις πράξεις διοίκησης του οφειλέτη.

2.2.2. Συνέπειες Πτώχευσης ως προς τους πιστωτές

Σύμφωνα με το αρ. 96 παρ. 1 του ΠτΚ, πτωχευτικός πιστωτής θεωρείται εκείνος ο οποίος έχει κατά την κήρυξη της πτώχευσης κατά του οφειλέτη γεννημένη και δικαστικώς επιδιώξιμη χρηματική ενοχική απαίτηση. Ωστόσο, προτού προχωρήσουμε σε περαιτέρω ανάλυση, αξίζει να σημειωθεί πως οι πιστωτές κατηγοριοποιούνται σε πτωχευτικούς, ήτοι αυτούς που πληρούν τις προϋποθέσεις του αρ. 96 παρ. 1 του ΠτΚ, σε μεταπτωχευτικούς, δηλαδή στους πιστωτές που δημιουργούνται κατόπιν της κήρυξης της πτώχευσης και ικανοποιούνται μόνο από τη μεταπτωχευτική περιουσία, σε εξωπτωχευτικούς, όπου

²⁵ Περράκης, Ε., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 255

είναι εκείνοι οι πιστωτές που δεν έχουν χρηματική ή κάποια ενοχική απαίτηση απέναντι στον οφειλέτη, όπως λ.χ. προκύπτει από το αρ. 112 του ΠτΚ το δικαίωμα του αποχωρισμού και σε ομαδικούς πιστωτές, όπως αυτοί περιγράφονται στην παρ. 4 του αρ. 96 του ΠτΚ²⁶ και η ομαδική απαίτηση των οποίων γεννάται μετά την κήρυξη της πτώχευσης και αποτελεί προϊόν της δράσης του συνδίκου.

Επιπλέον, οι πτωχευτικοί πιστωτές διαίρονται σε επιμέρους κατηγορίες. Συγκεκριμένα, υπάρχουν οι ανέγγυοι πιστωτές, δηλαδή εκείνοι που δεν βασίζονται στην απαίτησή τους σε κάποιο προνόμιο ή ασφάλεια, οι γενικοί προνομιούχοι πιστωτές, ήτοι εκείνοι των οποίων η απαίτηση ικανοποιείται προνομιακά από το σύνολο της πτωχευτικής περιουσία, οι ασφαλισμένοι με ειδικό προνόμιο ή εμπράγματα ασφάλεια πιστωτές ή αλλιώς ενέγγυοι πιστωτές και τέλος, οι πιστωτές «τελευταίας σειράς». Ως προς τη σειρά ικανοποίησης των απαιτήσεών τους, πρώτοι κατατάσσονται οι ομαδικοί πιστωτές, έπειτα οι γενικοί προνομιούχοι πιστωτές, οι ενέγγυοι, οι ανέγγυοι και οι πιστωτές τελευταίας σειράς.

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, η απαίτηση του πτωχευτικού πιστωτή, σύμφωνα με το αρ. 96 του ΠτΚ, θα πρέπει να είναι χρηματική, γεννημένη πριν την κήρυξη της πτώχευσης και δικαστικώς επιδιώξιμη, δηλαδή ο πιστωτής να μην εμποδίζεται από κάποιον νομικό λόγο για την δικαστική άσκησή της. Βασική συνέπεια της πτώχευσης ως προς του πιστωτές αποτελεί η αναστολή των ατομικών διώξεων, σύμφωνα με το αρ. 100 του ΠτΚ, δηλαδή η αποστέρηση της δυνατότητάς τους να κινηθούν αυτόνομα και αυτοτελώς κατά του οφειλέτη, με αποτέλεσμα η διεκδίκηση των αξιώσεών τους να καθίσταται δυνατή μόνο μέσω της συμμετοχής τους στην πτωχευτική διαδικασία²⁷ ενώ το αρ. 100 διευκρινίζει ότι δεν εφαρμόζονται ούτε τα άρθρα του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας που αφορούν την διασφάλιση των συμφερόντων του Δημοσίου. Ο λόγος της αναστολής είναι η ανάγκη να συνεχιστεί η διαδικασία απρόσκοπτα, χωρίς την πίεση των ατομικών διώξεων. Βέβαια θα πρέπει να σημειωθεί πως η εν λόγω αναστολή αφορά μόνο την περιουσία που υπήρχε κατά την ημέρα της κήρυξης της πτώχευσης και όχι τη μεταπτωχευτική και μόνο επομένως τους πτωχευτικούς πιστωτές και όχι τους μεταπτωχευτικούς και τους ομαδικούς πιστωτές²⁸.

Η αναστολή, σύμφωνα με το αρ. 100 παρ. 1 του ΠτΚ, προβλέπεται αυτοδικαίως για όλα τα ατομικά καταδιωκτικά μέτρα των πιστωτών κατά του οφειλέτη και ιδίως η αναγκαστική εκτέλεση, η άσκηση αναγνωριστικών ή καταψηφιστικών αγωγών και ενδίκων μέσων, η συνέχιση δικών, καθώς και

²⁶ Περράκης, Ε., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 267

²⁷ Η υπ' αρ. 111/2020 του ΣτΕ που έκρινε για το «πάγωμα» των μέτρων Δημοσίου, όπως θα αναλυθεί στο τέταρτο κεφάλαιο

²⁸ Περράκης, Ε., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 289

έκδοση πράξεων διοικητικής φύσεως. Επομένως, πρόκειται για καθολική απαγόρευση άσκησης ατομικών καταδικαστικών μέτρων πάσης φύσεως.

Μία ακόμα συνέπεια για τους πτωχευτικούς πιστωτές είναι πως από την κήρυξη της πτώχευσης οι απαιτήσεις των πιστωτών παύουν να παράγουν τους νόμιμους τόκους και τις προσαυξήσεις, σύμφωνα με το αρ. 99 παρ. 1 του ΠτΚ. Το πνεύμα του νομοθέτη πίσω από αυτή την πρόβλεψη απορρέει από την αρχή ότι τα δικαιώματα των πτωχευτικών πιστωτών καθορίζονται με βάση την κατάστασή τους τη στιγμή που κηρύσσεται η πτώχευση. Ο κανόνας αυτός ισχύει για όλους τους πιστωτές πλην των συνοφειλετών και εγγυητών, που εξακολουθούν να ευθύνονται για τους τόκους, κατ' αρ. 99 παρ. 1 εδ. β' του ΠτΚ. Τέλος, σύμφωνα με το αρ. 139 παρ. 12 του ΠτΚ, ο σύνδικος προβαίνει στην εγγραφή υποθηκών επί όλων των ακινήτων της πτωχευτικής περιουσίας υπέρ της ομάδας των πιστωτών, για ποσό ίσο με το κατά την κρίση του συνολικό ύψος των προς ασφάλεια πιστώσεων.

2.3. Οριοθέτηση Πτωχευτικής Περιουσίας

2.3.1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Η πτωχευτική διαδικασία έχει ως σκοπό την ικανοποίηση των απαιτήσεων των πιστωτών μέσα από την πτωχευτική περιουσία, δηλαδή από το ενεργητικό του οφειλέτη, το οποίο είναι υπέγγυο στους πιστωτές. Επομένως, λόγω της ιδιάζουσας σημασίας που έχει η πτωχευτική περιουσία, απαιτείται αυτή να προσδιοριστεί και να οριοθετηθεί.

Σύμφωνα με το αρ. 92 παρ. 1 του ΠτΚ, η πτωχευτική περιουσία αποτελείται από το σύνολο της περιουσίας του οφειλέτη, όπως αυτή καταγράφεται κατά την κήρυξη της πτώχευσής του και ανήκει στον οφειλέτη, όπου κι αν βρίσκεται. Αναφορικά με το γεγονός ότι περιλαμβάνει το σύνολο της περιουσίας του οφειλέτη, αποτελεί πτυχή της αρχής της καθολικότητας, αποκλείοντας με αυτό τον τρόπο την πτώχευση σε τμήμα ή μέρος της περιουσίας του οφειλέτη, πλην κάποιων περιουσιακών στοιχείων που μπορεί να εξαιρούνται. Στην πτωχευτική περιουσία περιλαμβάνεται η περιουσία που ανήκει στον οφειλέτη και σε αυτή συμπεριλαμβάνονται πέρα από το δικαίωμα της κυριότητας και όλα τα υπόλοιπα εμπράγματα δικαιώματα (λ.χ. η υποθήκη, το ενέχυρο), ακόμα και ενοχικά δικαιώματα (όπως απαιτήσεις κατά τρίτων) που μπορούν να εκποιηθούν για την ικανοποίηση των πιστωτών²⁹.

Επιπρόσθετα, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η πτωχευτική περιουσία οριοθετείται με το πως αυτή καταγράφεται κατά την κήρυξη της πτώχευσης του οφειλέτη, δηλαδή θα περιλαμβάνονται τα περιουσιακά του στοιχεία, των οποίων η κτήση θα έχει ολοκληρωθεί μέχρι την ημέρα της κήρυξης της

²⁹ Περράκης, Ε., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 311

πτώχευσης του οφειλέτη, όπως στην περίπτωση απόκτησης ακινήτων, θα πρέπει να έχει κατατεθεί στο αρμόδιο Υποθηκοφυλακείο ή Κτηματολογικό Γραφείο ο τίτλος κτήσης του προς μεταγραφή. Περαιτέρω, στην πτωχευτική περιουσία ανήκει η περιουσία του οφειλέτη οπουδήποτε και αν αυτή βρίσκεται, συνεπώς όχι μόνο στην χώρα μας, αλλά και οπουδήποτε στην αλλοδαπή. Με την έναρξη της πτωχευτικής διαδικασίας στην Ελλάδα, θα υπάρχει η δυνατότητα να ξεκινήσει μία ταυτόχρονη και παράλληλη διαδικασία πτώχευσης σε άλλη χώρα, όπου ισχύει ο Κανονισμός 2015/548.

Προτού προχωρήσουμε στην ανάλυση του περιεχομένου της πτωχευτικής περιουσίας, σώφρον θα ήταν να αναφέρουμε πως πέρα από την πτωχευτική περιουσία, υπάρχει η εξωπτωχευτική και η μεταπτωχευτική. Η εξωπτωχευτική περιουσία αφορά τα περιουσιακά στοιχεία που δεν περιλαμβάνονται στην πτωχευτική περιουσία, όπως τα προσωποπαγή δικαιώματα, τα δικαιώματα που έχουν περιουσιακή χροιά όπως το δικαίωμα αποδοχής ή αποποίησης της κληρονομιάς, τα μη μεταβιβαστά δικαιώματα όπως η επικαρπία, η αξίωση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης. Κατά τον ΠτΚ δεν ανήκουν στην πτωχευτική περιουσία τα κατά το κοινό δικονομικό δίκαιο ή άλλες διατάξεις ακατάσχετα ή εξαιρούμενα με ειδικές διατάξεις νόμων περιουσιακά στοιχεία και εισοδήματα του οφειλέτη, όπως αυτά που προσδιορίζονται στο αρ. 982 του ΚΠολΔ. Αντίθετα, η μεταπτωχευτική περιουσία ορίζεται ως η περιουσία που αποκτάται από τον οφειλέτη μετά την κήρυξη της πτώχευσης και η οποία δεν εντάσσεται στην πτωχευτική περιουσία. Σε αυτή μπορεί να ανήκουν τα πράγματα που αποκτήθηκαν δυνάμει άσκησης δικαιώματος εξωπτωχευτικής περιουσίας, όπως αναφέραμε παραπάνω την άσκηση του δικαιώματος της αποδοχής κληρονομιάς. Αξίζει να σημειωθεί πως οι πτωχευτικοί πιστωτές μπορούν να στραφούν και να εκτελέσουν και κατά αυτής. Ωστόσο, σε περίπτωση που ο οφειλέτης επιτύχει απαλλαγή χρεών, σύμφωνα με τα αρ. 192 επομ. του ΠτΚ, όπως θα αναλυθεί στο τρίτο κεφάλαιο, οι πιστωτές δεν θα μπορούν να επέμβουν και να εκτελέσουν στην τυχόν κτηθείσα μεταπτωχευτική του περιουσία στο βαθμό που θα έχουν αποσβεσθεί τα αντίστοιχα χρέη του δυνάμει της απαλλαγής αυτής.

Σε αντίθεση με τα παραπάνω, μέρος της πτωχευτικής περιουσίας αποτελούν τα ετήσια εισοδήματα του οφειλέτη που αποκτήθηκαν μετά την υπαγωγή του οφειλέτη σε καθεστώς πτώχευσης, σύμφωνα με το αρ. 92 του ΠτΚ.³⁰ Από τα εισοδήματα του οφειλέτη που αποτελούν μέρος της πτωχευτικής περιουσίας, θα πρέπει πρώτα να αφαιρεθούν οι φόροι και οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, σύμφωνα με την παρ. 2 του αρ. 92 του ΠτΚ, και το ποσό που θα παραμείνει, θα πρέπει να

³⁰ Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση, το πνεύμα του νομοθέτη είναι πως η αλλαγή αυτή έγινε με σκοπό «να αποφευχθούν φαινόμενα καταστρατήγησης της πτωχευτικής διαδικασίας», από οφειλέτες που ενώ βρίσκονται σε καθεστώς πτώχευσης και δεν έχουν αξιόλογη κινητή ή ακίνητη περιουσία για να εξοφληθούν οι απαιτήσεις των πιστωτών, αντίθετα λαμβάνουν μεγάλα εισοδήματα, «με αποτέλεσμα να ζουν πλουσιοπάροχα».

υπερβαίνει το ποσό των ετήσιων εύλογων δαπανών διαβίωσης ή το δωδεκαπλάσιο του ακατάσχετου, όποιο είναι υψηλότερο εκ των δύο. Οι εύλογες δαπάνες διαβίωσης προσδιορίζονται σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 73 του ν. 4389/2016. Ως προς το ποσό των ετήσιων εύλογων δαπανών αυτό καθορίζεται σήμερα σύμφωνα με το Δελτίο της ΕΛΣΤΑΤ και για έναν ενήλικα ανέρχεται περίπου σε 10.000€. Το υπερβάλλον αυτό ποσό λοιπόν θα πρέπει να αποτελεί μέρος της πτωχευτικής περιουσίας αν και ουσιαστικά ανήκει στην μεταπτωχευτική περιουσία του οφειλέτη και συνήθως προέρχεται από μισθούς, αμοιβές, συντάξεις κ.α.

Σύμφωνα με το εδ. β' της παρ. 2 του αρ. 92 του ΠτΚ, η υπαγωγή των εισοδημάτων του οφειλέτη στην πτωχευτική περιουσία πραγματοποιείται με βάση ένα πλάνο πληρωμών, με το οποίο είναι εφικτός ο προσδιορισμός των εσόδων και εισροών, προκειμένου να είναι γνωστός σε κάθε ενδιαφερόμενο. Συγκεκριμένα προβλέπεται η σύνταξη ενός σχεδίου πληρωμών από τον σύνδικο, το οποίο θα καταρτίσει αφού προηγουμένως έχει ενημερωθεί από τον οφειλέτη και αφού αποκτήσει πρόσβαση στα ετήσια εισοδήματά του. Το σχέδιο πληρωμών θα πρέπει να λάβει την τελική έγκριση του εισηγητή. Σε περίπτωση ουσιώδους μεταβολής του εισοδήματος του οφειλέτη, με αίτηση δική του ή του συνδίκου, ο εισηγητής με διάταξή του δύναται να μεταβάλει τους όρους του σχεδίου περιοδικών πληρωμών για να ληφθούν υπόψη οι ουσιώδεις μεταβολές του εισοδήματος. Ως τέτοια ουσιώδης μεταβολή θεωρείται εκείνη που υπερβαίνει το ποσοστό του 35% του εισοδήματος.

2.3.2. Αποχωρισμός και Πτωχευτική Διεκδίκηση

Κατά την οριοθέτηση της πτωχευτικής περιουσίας είναι πιθανό να περιέλθουν σε αυτή πράγματα και δικαιώματα τρίτων, τα οποία δεν θα έπρεπε να αποτελούν μέρος αυτής. Με τις διαδικασίες του πτωχευτικού αποχωρισμού και της πτωχευτικής διεκδίκησης, ο νομοθέτης προσπαθεί αφενός να προασπίσει τα δικαιώματα των τρίτων αφετέρου να οριστικοποιηθεί ακριβώς τι θα περιλαμβάνει η πτωχευτική περιουσία³¹.

Το δικαίωμα του πτωχευτικού αποχωρισμού συνίσταται κατά το αρ. 112 του ΠτΚ στην αφαίρεση από την κατοχή του οφειλέτη και του συνδίκου αντικειμένων τρίτων, οι οποίοι επικαλούνται προς τούτα εμπράγματο ή ενοχικό δικαίωμα, όπως λ.χ. τα απόλυτα δικαιώματα (η κυριότητα), οι πραγματικές και προσωπικές δουλείες, τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας αλλά και ενοχικά δικαιώματα (δικαιώματα λόγω έγκυρης καταγγελίας σύμβασης μίσθωσης). Ένα παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση που ο πελάτης έχει το δικαίωμα να αναλάβει τα ρούχα του που άφησε σε καθαριστήριο που πτώχευσε.

³¹ Περράκης, Ε., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 326

Σε περίπτωση δε αδυναμίας αποχωρισμού, τότε ο δικαιούχος - τρίτος μετέχει ως πιστωτής με βάση την αξία του αντικειμένου (αρ. 112 παρ.3 του ΠτΚ).

Με την πτωχευτική διεκδίκηση, που προβλέπεται στα αρ. 113-115 του ΠτΚ, ο νομοθέτης στοχεύει στο να απεντάξει τον πωλητή από τον κύκλο των πτωχευτικών πιστωτών και να του χορηγήσει την δυνατότητα να απεμπλακεί με προνομιακό τρόπο ως προς την διεκδίκηση των εμπορευμάτων ή των αξιογράφων. Καθώς πρόκειται για περίπτωση που δεν συναντάται σε πτώχευση φυσικού προσώπου, δεν θα σταθούμε περισσότερο στην εν λόγω πρόβλεψη.

2.3.3. Πτωχευτική Ανάκληση

Με τον θεσμό της πτωχευτικής ανάκλησης, η οποία προβλέπεται στα αρ. 116 επομ. του ΠτΚ, ο νομοθέτης αποσκοπεί να προστατέψει την πτωχευτική περιουσία και να την αποκαταστήσει σε περίπτωση που περιουσιακά στοιχεία μεταβιβάστηκαν από τον οφειλέτη σε τρίτους κατά την λεγόμενη «ύποπτη περίοδο», δηλαδή την περίοδο από την ημερομηνία της πραγματικής παύσης πληρωμών έως την ημερομηνία δημοσίευσης της δικαστικής απόφασης που κηρύσσει την πτώχευση. Οι διαθέσεις αυτές εγείρουν υποψίες για τα κίνητρα και τις συνθήκες και τους όρους κάτω από τους οποίους έλαβαν χώρα.

Επομένως σκοπός της διάταξης είναι η μεγιστοποίηση της πτωχευτικής περιουσίας προκειμένου να εξασφαλιστούν οι απαιτήσεις των πιστωτών. Ως προς τις πράξεις που μπορούν να ανακληθούν είναι εκείνες που έλαβαν χώρα έως και 6 μήνες πριν την ύποπτη περίοδο όταν αφορούν περιπτώσεις της λεγόμενης υποχρεωτικής πτωχευτικής ανάκλησης.

Όπως γίνεται αντιληπτό, βασική προϋπόθεση για να λάβει χώρα η ανάκληση αποτελεί η κήρυξη της πτώχευσης. Επομένως, αν δεν πληρείται κάποια προϋπόθεση της πτώχευσης, τότε πτωχευτική ανάκληση δεν μπορεί να υπάρξει. Επίσης, θα πρέπει ο οφειλέτης να έχει προβεί σε κάποια πράξη, όπως ενοχική ή εμπράγματη δικαιοπραξία, πράξη ή παράλειψη διικονομικής ή μη φύσεως, παραίτηση από δικαίωμα και η πράξη αυτή να προκαλεί ζημία στους πιστωτές. Τελευταία προϋπόθεση αποτελεί η πράξη αυτή να έχει γίνει κατά την ύποπτη περίοδο.

Ωστόσο, θα πρέπει να γίνει λόγος για το ποιες πράξεις εξαιρούνται από τα παραπάνω και είναι επομένως μη ανακλητές, σύμφωνα με τα αρ. 120 - 121, όπου μεταξύ άλλων αναφέρονται οι συνηθισμένες πράξεις της οικονομικής δραστηριότητας ενός φυσικού προσώπου (όπως καταβολή οφειλών στους οργανισμούς κοινής ωφέλειας), η παροχή του οφειλέτη για την οποία ο αντισυμβαλλόμενός του κατέβαλε άμεσα ισοδύναμη αντιπαροχή σε μετρητά, πράξεις που ήταν αναγκαίες για τη διαπραγμάτευση της συμφωνίας εξυγίανσης κ.α.

Αντίθετα, ως πράξεις υποχρεωτικής ανάκλησης, κατά το αρ. 117 του ΠτΚ, θεωρούνται από το δικαστήριο μόνο εκείνες που έγιναν κατά το χρόνο της ύποπτης περιόδου ή και ένα εξάμηνο πριν από αυτή, χωρίς να ασκούν επιρροή άλλα γεγονότα, όπως ο δόλος του οφειλέτη, η καλή πίστη ή η ζημία της ομάδας των πιστωτών αλλά λογίζεται κατά πλάσμα δικαίου ως επιζήμια. Τέτοιες πράξεις θεωρούνται οι δωρεές και οι χαριστικές δικαιοπραξίες, η πληρωμή των μη ληξιπρόθεσμων οφειλών, η επιλεκτική εξασφάλιση κάποιου πιστωτή.

Επιπλέον, υπάρχουν κατ' αρ. 118 του ΠτΚ, οι πράξεις δυνητικές ανάκλησης όπου πρόκειται για πράξεις για τις οποίες υφίσταται από την πλευρά του συνδίκου μία διακριτική ευχέρεια ως προς την ανάκλησή τους, αφού θα πρέπει να εκτιμηθεί η ζημία που προκάλεσαν στην πτωχευτική περιουσία. Σε κάθε περίπτωση απαιτείται και οι πράξεις αυτές θα πρέπει να έλαβαν χώρα εντός της ύποπτης περιόδου.

Τέλος, θα πρέπει να γίνει λόγος για την ανάκληση των πράξεων που προκάλεσαν δόλια βλάβη στους πιστωτές, σύμφωνα με το αρ. 119 του ΠτΚ. Για να είναι δυνατή μια τέτοια ανάκληση θα πρέπει σωρευτικά να υφίσταται δόλος του οφειλέτη με σκοπό να ζημιώσει ορισμένους πιστωτές του, να γνώριζε ο αντισυμβαλλόμενος του οφειλέτη τον δόλο του τελευταίου για την πρόκληση ζημίας εις βάρος των πιστωτών και τέλος να υφίσταται αντικειμενική πρόκληση ζημίας στους πιστωτές. Τα αποτελέσματα της ανάκλησης προκύπτουν από τα αρ. 124 - 125 του ΠτΚ, σύμφωνα με τα οποία η ανάκληση δεν έχει εμπράγματα συνέπειες παρά μόνο ενοχικές.

Κεφάλαιο 3

Η κήρυξη της πτώχευσης έχει ως συνέπεια την έναρξη των διαδικασιών για την ικανοποίηση των συμφερόντων των πιστωτών, κυρίως μέσω των ενεργειών του συνδίκου, ο οποίος αποφασίζει πώς θα λάβουν χώρα οι εκποιήσεις της πτωχευτικής περιουσίας, ύστερα από την σφράγιση αυτής και την αποσφράγισή της, την απογραφή του ενεργητικού καθώς και την εξέλεξη των πιστωτών, ήτοι την αναγγελία των πιστωτών και την επαλήθευσή τους. Όταν ολοκληρωθεί η απογραφή, ο σύνδικος ολοκληρώνει την εκποίηση του ενεργητικού και τη διανομή του προϊόντος της ρευστοποίησης στους πιστωτές. Πιο συγκεκριμένα, η ρευστοποίηση της περιουσίας μπορεί να λάβει χώρα με δύο τρόπους, είτε με τη γενική ρευστοποίηση, την εκποίηση δηλαδή του ενεργητικού της επιχείρησης ως συνόλου ή κατά λειτουργικά σύνολα είτε με την εκποίηση των κατ' ιδίαν στοιχείων της περιουσίας του οφειλέτη.

Όλα τα παραπάνω αφορούν τις διαδικασίες που ακολουθούνται μετά την κήρυξη της πτώχευσης και δεν θα αποτελέσουν προϊόν ανάλυσης της παρούσας εργασίας. Ωστόσο, αποτελούν ιδιαίτερα σημαντικό μέρος για την περάτωση της πτώχευσης, ώστε να γίνει λόγος για την «επόμενη ημέρα» του οφειλέτη και για τις δυνατότητες που του δίνονται μέσω του νέου ΠτΚ³².

Η διαδικασία της πτώχευσης, σύμφωνα κατά τα αρ. 189 επομ. του ΠτΚ, περατώνεται είτε έχοντας ολοκληρώσει το σκοπό της είτε απλώς τερματίζεται. Ολοκλήρωση της πτώχευσης έχουμε κατά το αρ. 189 του ΠτΚ αν α) εκποιηθούν όλα τα στοιχεία του ενεργητικού της πτωχευτικής περιουσίας και διανεμηθεί το προϊόν της εκποίησης στους πιστωτές ή β) εξοφλήσει ο οφειλέτης όλους τους πιστωτές. Αντίθετα, η πτώχευση τερματίζεται σύμφωνα με το αρ. 191 του ΠτΚ όταν α) κηρυχθεί η παύση των εργασιών της πτώχευσης λόγω έλλειψης ενεργητικού, β) παρέλθει η πενταετία από τη στιγμή που κηρύχθηκε η πτώχευση και δεν έλαβε χώρα κάποια παράταση.

Αναφορικά με την παύση των εργασιών, όταν δηλαδή εκλείψει το ενεργητικό του οφειλέτη και δεν υφίσταται περαιτέρω δυνατότητα ικανοποίησης των απαιτήσεων των πιστωτών, τότε είναι αδύνατον να ολοκληρωθεί η διαδικασία. Όπως αναφέραμε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, ως αντικειμενική προϋπόθεση της κήρυξης της πτώχευσης ο νόμος έχει ορίσει την ύπαρξη επαρκούς ενεργητικού, προκειμένου να αποφευχθεί η σίγουρη αστοχία της διαδικασίας. Όμως είναι πιθανό, κατά την διάρκεια της διαδικασίας πτώχευσης να παρατηρηθεί η ανεπάρκεια της περιουσίας και στην περίπτωση αυτή προτείνεται ως μοναδική λύση η παύση των εργασιών της, καθώς δεν είναι εφικτό να καλυφθούν τα έξοδα της διαδικασίας, η αμοιβή του συνδίκου, οι ομαδικές απαιτήσεις, έξοδα δημοσιεύσεων κ.α. Η

³² Ψυχομάνης, Σ., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 539

ανεπάρκεια της πτωχευτικής περιουσίας μπορεί να οφείλεται και στην αδυναμία ρευστοποίησης της περιουσίας. Αίτηση της παύσης μπορεί να καταθέσει οποιοσδήποτε συμμετέχει στη διαδικασία και σε οποιοδήποτε στάδιό της, σύμφωνα με την παρ. 1 του αρ. 191 του ΠτΚ. Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, συνέπεια της παύσης είναι η οριστική περάτωση της πτώχευσης, μέσω της άρσης της πτωχευτικής απαλλοτρίωσης, την παύσης του λειτουργήματος του συνδίκου και του πιστωτή, σύμφωνα με το αρ. 192 του ΠτΚ.

Επιπλέον λόγος περάτωσης της πτώχευσης αποτελεί η πάροδος της πενταετίας, σύμφωνα με την παρ. 3 του αρ. 191 του ΠτΚ και μάλιστα αυτοδικαίως. Ο λόγος είναι η αποτροπή της διαιώνισης μίας διαδικασίας που ταλαιπωρεί το δικαστικό σύστημα και εν γένει τους συμμετέχοντες χωρίς κάποιο ουσιαστικό αποτέλεσμα. Συνέπεια τόσο της παύσης εργασιών όσο και της παρόδου της πενταετίας, δηλαδή των λόγων που περατώνεται η πτώχευση, αποτελεί η άρση της πτωχευτικής απαλλοτρίωσης καθώς ο οφειλέτης πλέον θα μπορεί να διοικήσει και πάλι την περιουσία του, σύμφωνα με το αρ. 191 παρ. 2 του ΠτΚ. Ταυτόχρονα, οι πιστωτές δύνανται και πάλι να αναλαμβάνουν τα ατομικά καταδιωκτικά μέτρα που προβλέπονται από τον Νόμο, ενώ παύει η λειτουργία του συνδίκου και του εισηγητή.

3.1. Προϋποθέσεις απαλλαγής του οφειλέτη

Με το νέο ΠτΚ επήλθε μία κύρια τομή σε σύγκριση με το παρελθόν και τα προηγούμενα νομοθετήματα, που δεν είναι άλλη από την χορήγηση της λεγόμενης δεύτερης ευκαιρίας στον οφειλέτη - φυσικό πρόσωπο που κηρύσσεται σε πτώχευση ή του οποίου η αίτηση πτώχευσης απορρίπτεται λόγω ανεπάρκειας πτωχευτικής περιουσίας. Πρόκειται δηλαδή για τη δυνατότητα που του προσφέρει ο νόμος να απαλλαγεί από το σύνολο των χρεών του, φυσικά υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, όπως η διαδικασία αυτή προβλέπεται στα άρθρα 192-196 του ΠτΚ. Είναι μία πρόβλεψη που έχει ως βάση της την ηθική στήριξη στον οφειλέτη, ενώ αποτελεί απόχρωση του συνταγματικώς κατοχυρωμένου ατομικού δικαιώματος συμμετοχής στην οικονομική ζωή (αρ. 5 παρ. 1 του Συντάγματος), αφού ο πτωχός πλέον μπορεί να επανέλθει στην οικονομική δραστηριότητα, όπως χαρακτηριστικά ορίζεται και εντός της αιτιολογικής έκθεσης του Νόμου *«καθώς του επιτρέπεται πλέον η κοινωνική και οικονομική επανένταξη, χωρίς το βάρος οφειλών στις οποίες αδυνατεί να ανταπεξέλθει»*.

Ο πτωχός οφειλέτης πλέον έχει ένα επιπρόσθετο «κίνητρο» μέσα από τη διαδικασία της πτώχευσης, αφού μέσω αυτού του μηχανισμού της απαλλαγής, μπορεί να διαγράψει τα χρέη του, διαδικασία που στο προηγούμενο καθεστώς δεν υφίστατο για τους εμπόρους τουλάχιστον (καθώς τα φυσικά πρόσωπα δεν είχαν την δυνατότητα πτώχευσης), ενώ αντίθετα για τους μη εμπόρους, ο

ειδικότερος Ν. 3869/2010 δημιούργησε ένα πλαίσιο φροντίδας του πτωχού οφειλέτη, ειδικά μέσω της προστασίας της πρώτης κατοικίας.

Σε ενωσιακό επίπεδο, η Οδηγία 1023/2019 που αφορά το πλαίσιο «για την προληπτική αναδιάρθρωση, την απαλλαγή από τα χρέη, ανικανότητες ή την έκπτωση οφειλετών, καθώς και περί μέτρων βελτίωσης των διαδικασιών αυτών» που προβλέπει ότι «οι εντιμοί υπερχρεωμένοι ή αφερέγγυοι επιχειρηματίες πρέπει να απαλλάσσονται πλήρως από τα χρέη τους μετά από ένα εύλογο χρονικό διάστημα», απηχεί αυτή την αντίληψη και ενσωματώθηκαν ουσιαστικά οι προβλέψεις της στο νέο ΠτΚ. Σύμφωνα βέβαια με το Προοίμιο της Οδηγίας, ο απώτερος σκοπός της πρόβλεψης είναι η ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων μέσω της άρσης εμποδίων κατά την άσκηση θεμελιωδών ελευθεριών³³. Η Αιτιολογική Έκθεση του ΠτΚ αναφέρει για το αρ. 192 πως θα πρέπει να υπάρχει ειδική πρόβλεψη για τους καλόπιστους οφειλέτες - φυσικά πρόσωπα σχετικά με την απελευθέρωση από τα χρέη τους και την επανένταξή τους στο οικονομικό γίνεσθαι μέσω της δυνατότητας να εργαστούν ξανά και να δημιουργήσουν περιουσία, καθώς σε αντίθετη περίπτωση θα υπάρχει ο κίνδυνος επαναδραστηριοποίησής τους όμως αυτή τη φορά μέσω της παραοικονομίας που οδηγεί σε βλάβη της του κοινωνικού συνόλου.

Μέχρι την ψήφιση του εν λόγω νόμου, το πρόβλημα που αντιμετώπιζε ο πτωχός οφειλέτης (έμπορος) αφορούσε την οικονομική του κατάσταση, καθώς οι πιστωτές διατηρούσαν το υπόλοιπο των αξιώσεων ακόμα και μετά την περάτωση της πτώχευσης μέσω της ανάληψης των καταδιωκτικών τους μέσων. Συνέπεια του ανωτέρω είναι πως ο οφειλέτης ήταν δέσμιος σε αυτή την μόνιμη κατάσταση χρεών, μέχρι φυσικά να εξοφληθούν οι απαιτήσεις των πιστωτών, ενώ δεν είχε την δυνατότητα να δραστηριοποιηθεί εκ νέου επιχειρηματικά. Πλέον όμως, ο οφειλέτης έχει σαν πλεονεκτήματα αρχικά πως τα χρέη του εξουδετερώνονται με το πέρας των 36 μηνών από την κήρυξη της πτώχευσης. Ωστόσο, μετά την απαλλαγή του οφειλέτη, η περιουσία του θα παραμείνει υπέγγυα για τις οφειλές του, καθώς η πτώχευση συνεχίζεται, σύμφωνα με το αρ. 196 του ΠτΚ, δηλαδή δεν καταργούνται οι απαιτήσεις των δανειστών, αλλά τα χρέη τους καθίστανται μη απαιτητά, περιορίζοντας τα υπέγγυα γι' αυτά περιουσιακά στοιχεία σε εκείνα της πτωχευτικής περιουσίας. Δεύτερο πλεονέκτημα αποτελεί τη διακοπή της υπεγγυότητας του εισοδήματος του οφειλέτη, σύμφωνα με το αρ. 92 παρ. 2 του ΠτΚ³⁴.

Βασικό χαρακτηριστικό της απαλλαγής είναι πως χαρακτηρίζεται ως αυτόματη, αφού δεν απαιτείται η έκδοση κάποιας δικαστικής απόφασης. Πρόκειται για μία άμεση και αυτοδίκαιη άρση ή παύση των πάσης φύσεως στερήσεων δικαιωμάτων, οι οποίες είχαν επιβληθεί ως συνέπεια της κήρυξης

³³ Περράκης, Ε., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 515

³⁴ Περράκης, Ε., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 517

της πτώχευσης³⁵. Στόχος επομένως του νομοθέτη είναι η παροχή μίας δεύτερης ευκαιρίας στην ζωή του πτωχού φυσικού προσώπου, ώστε να επιτύχει ένα νέο ξεκίνημα.

Ως κύρια προϋπόθεση της απαλλαγής συνάγεται εκ του νόμου η απόδοση της ιδιότητας του οφειλέτη σε κάποιο φυσικό πρόσωπο, το οποίο προφανώς έχει την πτωχευτική ικανότητα και πλέον δύναται να απαλλαγεί από τα χρέη του. Επιπλέον προϋπόθεση αποτελεί και η κήρυξη της πτώχευσης του φυσικού προσώπου, μέσω της διαδικασίας που αναλύθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο ή να έχει απορριφθεί η σχετική αίτηση για την κήρυξη της πτώχευσης εξαιτίας της ανεπάρκειας της πτωχευτικής περιουσίας ώστε να καλυφθούν τα βασικά διαδικαστικά έξοδα. Επιπρόσθετα, από την ημέρα κήρυξης της πτώχευσης θα πρέπει να παρέλθει το χρονικό διάστημα των 36 μηνών, εκτός από την περίπτωση του της παρ. 2 του αρ. 192 του ΠτΚ, όπου η ως άνω χρονική περίοδος μειώνεται στο ένα έτος όταν λαμβάνει χώρα η πρόβλεψη του αρ. 92 παρ. 3 του ΠτΚ, δηλαδή όταν το δικαστήριο έχει διαπιστώσει αφενός πως η πτωχευτική περιουσία του οφειλέτη περιλαμβάνει την κύρια κατοικία του ή και άλλα πάγια στοιχεία συγκεκριμένης αξίας αφετέρου πως πρέπει να εξαιρεθούν από την πτωχευτική του περιουσία τα ετήσια εισοδήματά του (έως το πενταπλάσιο των εύλογων δαπανών του)³⁶. Ως τελευταία προϋπόθεση της αυτόματης απαλλαγής του οφειλέτη είναι η μη άσκηση προσφυγής κατά της απαλλαγής του³⁷.

Σύμφωνα με το αρ. 194 του ΠτΚ, ο νομοθέτης προβλέπει κάποιες περιπτώσεις χρεών, για τις οποίες ο οφειλέτης δεν μπορεί να απαλλαχθεί, δηλαδή α) για τις οφειλές που γεννήθηκαν μετά την κατάθεση της αίτησης για την κήρυξη σε πτώχευση, β) για πράξεις από τις οποίες προέκυψε ο θάνατος ή βαριά σωματική αμέλεια κάποιου τρίτου και ήταν βασισμένες σε δόλο ή βαριά αμέλεια, γ) για πράξεις που αποτελούν αδικήματα του Ν. 4557/2018 (νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή χρηματοδότηση της τρομοκρατίας) και δ) για πράξεις που δημιούργησαν οφειλές διατροφής.

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, μία από τις βασικές προϋποθέσεις για την κήρυξη της απαλλαγής του οφειλέτη είναι η μη άσκηση προσφυγής κατά αυτής, όπως προκύπτει από το αρ. 192 παρ. 1 του ΠτΚ. Η διαδικασία της προσφυγής προβλέπεται στο αρ. 193 του ΠτΚ και την ασκεί όποιος έχει έννομο συμφέρον για τους λόγους αναφέρονται στην παρ. 1 του ως άνω άρθρου, όπως ενδεικτικά όταν ο οφειλέτης δεν επέδειξε καλή πίστη είτε κατά την κήρυξη της πτώχευσης είτε κατά τη διάρκειά της είτε γιατί απέκρυψε εισοδήματα ή περιουσιακά στοιχεία είτε γιατί η απόφαση του πτωχευτικού δικαστηρίου που διαπίστωσε την αδυναμία εκπλήρωσης βασίστηκε σε δόλιες ενέργειες του οφειλέτη. Το δικαστήριο

³⁵ Ψυχομάνης, Σ., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ 585

³⁶ Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση και το πνεύμα του Νόμου, η εν λόγω σύντμηση της προθεσμίας από 36 μήνες σε 12 αποτελεί κίνητρο ανταμοιβής για τον πτωχό που θα συνεισφέρει την κύρια κατοικία του στην πτωχευτική περιουσία.

³⁷ Ψυχομάνης, Σ., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 588

θα αποφασίσει αν συντρέχουν λόγοι μη επέλευσης της απαλλαγής ή αν θα την περιορίσει ως προς μέρος των χρεών ή αν θα ορίσει μεγαλύτερη προθεσμία απαλλαγής από αυτή που προβλέπεται στον νόμο³⁸.

Ανεξαρτήτως όμως της περίπτωσης της προσφυγής, η απαλλαγή όταν επέλθει είναι αφενός γενική και αφορά τους πιστωτές και τις απαιτήσεις τους ανεξαρτήτως αν είχαν αναγγελθεί κατά την κήρυξη της πτώχευσης αφετέρου οριστική, εκτός αν συναντήσουμε την περίπτωση της παρ. 2 του αρ. 194 του ΠτΚ, όπου το δικαστήριο δύναται να ανακαλέσει την απαλλαγή εν όλω ή εν μέρει, στην περίπτωση που ο οφειλέτης απέκρυψε δολίως ή με βαριά αμέλεια την αποκάλυψη της οικονομικής και περιουσιακής του κατάστασης ή αν δεν τήρησε τις υποχρεώσεις του αναφορικά με το σχέδιο πληρωμών, όπως αυτό ορίζεται στο αρ. 92 παρ. 2 του ΠτΚ.

3.2. Συνέπειες χορήγησης δεύτερης ευκαιρίας

Η επελθούσα με την δικαστική απόφαση απαλλαγής του οφειλέτη του έχει ως συνέπεια ότι το πτωχό φυσικό πρόσωπο απαλλάσσεται από τα χρέη του έναντι των πτωχευτικών πιστωτών, καθώς οι απαιτήσεις τους αποσβήνονται όπως προβλέπεται στο αρ. 192 του ΠτΚ. Επιπλέον, το αποτέλεσμα της απαλλαγής, σύμφωνα με το αρ. 196 του ΠτΚ επεκτείνεται και στο μέλλον, ενώ δεν επηρεάζει την συνέχιση της διαδικασίας ρευστοποίησης και της διανομής των στοιχείων της περιουσίας του οφειλέτη. Δεν επηρεάζονται ούτε τα δικαιώματα των πιστωτών, κυρίως των ενέγγυων πιστωτών ως προς τα υπέγγυα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη, δηλαδή η πτωχευτική διαδικασία θα πρέπει να ολοκληρωθεί, όπως ρητά ορίζεται στο εδ. α' του αρ. 196 του ΠτΚ. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση η πρόβλεψη αυτή αφορά την περίπτωση που δεν δηλώθηκαν δολίως ή εξ αμελείας στοιχεία του ενεργητικού στην πτωχευτική περιουσία, ενώ όφειλαν να τα συμπεριλάβουν και επομένως δεν θίγεται η υπεγγυότητά τους στους πιστωτές. Η απαλλαγή έχει σαν στόχο να λάβει ο οφειλέτης μία δεύτερη ευκαιρία ώστε να αποκτήσει περιουσιακά στοιχεία και όχι να παγώσει η τρέχουσα πτωχευτική διαδικασία³⁹.

Με την περάτωση της διαδικασίας πτώχευσης, οι πιστωτές ανακτούν τα ατομικά διωκτικά τους μέσα κατά του οφειλέτη, έχοντας πλέον την δυνατότητα να επιδιώξουν πληρέστερη ικανοποίηση των απαιτήσεών τους. Ωστόσο, μέσω της επέλευσης της απαλλαγής του οφειλέτη από τα υπόλοιπα χρέη του, η παραπάνω αναφερόμενη διαδικασία ικανοποίηση των απαιτήσεων των πιστωτών δεν μπορεί να λάβει χώρα. Φυσικά, όπως αναφέρθηκε και νωρίτερα, μία από τις προϋποθέσεις ύπαρξης της απαλλαγής είναι η μη άσκηση της προσφυγής κατά αυτής, επομένως αν κάποιος πιστωτής ασκήσει εγκαίρως το εν λόγω

³⁸ Ψυχομάνης, Σ., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ 590

³⁹ Περράκης, Ε. *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 521

ένδικο βοήθημα και γίνει δεκτή η προσφυγή του, τότε θα ανατραπεί η απαλλαγή του οφειλέτη. Αντίστοιχο αποτέλεσμα μπορεί να υπάρξει άλλωστε αν ανατραπεί στο μέλλον η δικαστική απόφαση περί απαλλαγής του οφειλέτη.

Αναφορικά με το εδ. γ' του αρ. 196 του ΠτΚ, όπου προβλέπεται πως η απαλλαγή του οφειλέτη έχει ως συνέπεια και την άμεση και αυτοδίκαιη κατάργηση κάθε εκκρεμούς διαδικασίας διοικητικής εκτέλεσης ή άλλης αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του πτωχού οφειλέτη, θα πρέπει να σχολιαστεί πως στην περίπτωση που κάποιος πιστωτής έχει ξεκινήσει την αναγκαστική εκτέλεση κατά το χρονικό στάδιο έως την συμπλήρωση του χρόνου απαλλαγής, τότε θα παύει αν μέχρι τότε δεν έχουν εκπλειστηριασθεί τα κατασχεθέντα πράγματα της περιουσίας του οφειλέτη. Στον αντίποδα, αν ο πλειστηριασμός έχει ολοκληρωθεί προτού επέλθει η απαλλαγή του οφειλέτη, στην εν λόγω περίπτωση ο επισπεύδων δανειστής δύναται να λάβει το εκπλειστηρίασμα, καθώς το ατομικό διωκτικό μέτρο του πιστωτή ολοκληρώθηκε με την συντέλεση του πλειστηριασμού⁴⁰.

Η απαλλαγή του οφειλέτη αφορά όλα τα χρηματικά του χρέη, ακόμα και εκείνα που προέρχονται από κάποια αδικοπραξία την οποία τέλεσε. Αντίθετα, σύμφωνα με το αρ. 194 του ΠτΚ, ο οφειλέτης δεν απαλλάσσεται για τις οφειλές που προέκυψαν κατόπιν της κήρυξης της πτώχευσης, όπως και για εκείνες που αποτελούν προϊόν δόλου ή βαριάς αμέλειας σε περίπτωση πρόκλησης θανάτου ή σωματικής βλάβης άλλου. Επίσης, ο οφειλέτης δεν απαλλάσσεται από τις οφειλές που προέρχονται από δραστηριότητα νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, όπως ακόμα δεν απαλλάσσεται από τις οφειλές διατροφών. Σημαντική είναι όμως η απαλλαγή του οφειλέτη και από τα χρέη που προέρχονται από απαιτήσεις του Δημοσίου και συγκεκριμένα απαιτήσεις του Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης, όπου τα εν λόγω χρέη διαγράφονται⁴¹.

Άρα, για να παραχθούν ουσιαστικά αποτελέσματα της απαλλαγής και αυτά να γίνουν αισθητά στον οφειλέτη, θα πρέπει όπως καταλαβαίνει κανείς να έχει ολοκληρωθεί η πτώχευση και να έχουν περατωθεί οι διαδικασίες. Παράλληλα, όταν επέλθει η απαλλαγή, σύμφωνα με το αρ. 92 παρ. 2 του ΠτΚ υπολογιζόμενο εισόδημα, δεν θα προστίθεται στην πτωχευτική περιουσία, ενώ η λεγόμενη μεταπτωχευτική περιουσία που αποκτά ο οφειλέτης εκφεύγει πλέον της δυνατότητας των δανειστών του οφειλέτη να την κατάσχουν.

⁴⁰ Ψυχομάνης, Σ., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ 594

⁴¹ Η διαδικασία διαγραφής των βαρών προβλέπεται στην Κοινή Υπουργική Απόφαση, στο αρ. 209 παρ. 1 και παρ. 3, όπως τροποποιήθηκε από το αρ. 35 παρ. 27 του Ν. 4818/2021, όπως προβλέφθηκε στο αρ. 209 του ΠτΚ.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την παρ. 1 του αρ. 192 του ΠτΚ, η απαλλαγή έχει ως αποτέλεσμα την παύση των στερήσεων των δικαιωμάτων του οφειλέτη, όπως οι στερήσεις αυτές πηγάζουν από την κήρυξη της πτώχευσής του κατά το αρ. 91 του ΠτΚ.

Μέσω της απαλλαγής δίνεται πλέον η δυνατότητα σε οφειλέτες που έχουν πτωχεύσει να ξεκινήσουν σε λογικό χρονικό διάστημα χωρίς κανένα πρόβλημα εκ νέου, επίσημα και νόμιμα νέα εμπορική δραστηριότητα στο όνομά τους ή να επαναδραστηριοποιηθούν χωρίς να υφίσταται το υπόλοιπο των χρεών τους που δεν καλύπτονται από την εκποίηση της πτωχευτικής περιουσίας. Μάλιστα, υπάρχει η δυνατότητα απαλλαγής του ίδιου οφειλέτη περισσότερες από μία φορές, υπό την προϋπόθεση ότι μεταξύ της προηγούμενης απαλλαγής και της επόμενης μεσολαβεί χρονικό διάστημα τουλάχιστον πέντε ετών, όπως ορίζεται στο αρ. 192 παρ. 3 του ΠτΚ.

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, η περιέλευση του οφειλέτη σε καθεστώς απαλλαγής δημιουργεί μία δεύτερη ευκαιρία μεν, δε σημαίνει όμως ότι θα εξέλθει από την διαδικασία της πτώχευσης - στην οποία σε κάθε περίπτωση έχει βρεθεί - χωρίς συνέπειες ή απώλειες για τον ίδιο, καθώς η υπάρχουσα περιουσία του θα υπόκειται σε εκποίηση προκειμένου να ικανοποιηθούν οι πτωχοί πιστωτές. Η ικανοποίηση των τελευταίων δεν καθυστερεί την διαδικασία της απαλλαγής, όπως αντίστοιχα και η απαλλαγή δεν επηρεάζει την ικανοποίηση απαιτήσεων, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως. Επομένως, πρόκειται για δύο διαδικασίες, οι εξελίσσονται παράλληλα. Ο πτωχός οφειλέτης δύναται να προστατέψει μόνο την κύρια κατοικία του ως ευάλωτος οφειλέτης, όπως η διαδικασία αυτή προβλέπεται στα αρ. 217 επομ. του ΠτΚ και θα γίνει αναλυτικότερη περιγραφή και αξιολόγηση της εν λόγω πρόβλεψης στο επόμενο υποκεφάλαιο.

Προτού αναλυθούν όμως είναι νέες προβλέψεις περί πτωχεύσεων «μικρού» αντικειμένου και του ευάλωτου οφειλέτη, θα πρέπει να γίνει λόγος και για την απαλλαγή των φυσικών προσώπων που είναι εκπρόσωποι κάποιου νομικού προσώπου, όπως αυτό ορίζεται στο αρ. 195 του ΠτΚ. Συγκεκριμένα, δυνατότητα απαλλαγής όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω έχουν μόνο τα φυσικά πρόσωπα, ενώ τα νομικά πρόσωπα έχουν την δυνατότητα να κάνουν χρήση των προβλέψεων του νόμου περί εξυγίανσης μέσω των προπτωχευτικών διαδικασιών εξυγίανσης και του εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης οφειλών. Όμως, παρατηρούμε τις περιπτώσεις όπου φυσικά πρόσωπα ευθύνονται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον για χρέη των νομικών προσώπων, στα οποία έχουν κάποια θέση διεύθυνσης ή εκπροσώπησης, ενώ ταυτόχρονα δεν έχουν την εμπορική ιδιότητα, όπως στους εκπροσώπους νομικών προσώπων, είτε προσωπικών είτε κεφαλαιουχικών εταιρειών.

Επομένως, στην προκειμένη περίπτωση, γίνεται η προσπάθεια με το αρ. 195 του ΠτΚ να καλυφθεί το κενό αυτό, όταν δηλαδή έχει κηρυχθεί η πτώχευση σε νομικά πρόσωπα, να υπάρχει η

δυνατότητα απαλλαγής για χρέη που προέκυψαν σε ορισμένη χρονική περίοδο για τους εκπροσώπους των νομικών αυτών προσώπων υπό ορισμένες βέβαια προϋποθέσεις. Σύμφωνα με το αρ. 195 του ΠτΚ, και όταν παρατηρείται η ως άνω περιγραφόμενη περίπτωση, το φυσικό πρόσωπο απαλλάσσεται από κάθε ευθύνη για οφειλές του οφειλέτη - νομικού προσώπου, «*οι οποίες προέκυψαν εντός της ύποπτης περιόδου, όπως αυτή ορίζεται στο αρ. 116 του ΠτΚ, ή και εντός των τριάντα έξι (36) μηνών που προηγήθηκαν της ύποπτης περιόδου, με την πάροδο τριάντα έξι (36) μηνών από την υποβολή της αίτησης πτώχευσης, ή είκοσι τεσσάρων (24) μηνών από την κήρυξη της πτώχευσης ή την καταχώρηση της παρ. 4 του άρθρου 77, όποιο από τα δύο προηγηθεί χρονικά, εκτός εάν εντός της παραπάνω προθεσμίας υποβληθεί προσφυγή οποιουδήποτε έχει έννομο συμφέρον κατά της απαλλαγής του*».

Ως χρονικά όρια των καταλαμβανόμενων χρεών θεωρούνται εκείνα τα χρέη που γεννήθηκαν εντός της υπόπτου περιόδου, δηλαδή εντός του χρονικού διαστήματος από την παύση των πληρωμών μέχρι την κήρυξη της πτώχευσης ουσιαστικά έως και 36 μήνες που προηγήθηκαν της ύποπτης περιόδου, δίνοντας έτσι την δυνατότητα για απαλλαγή των εκπροσώπων αναφορικά με χρέη για τα οποία ευθύνονται αλληλεγγύως για πάνω από τρία χρόνια από την κήρυξη της πτώχευσης. Όπως προκύπτει από το αρ. 195 του ΠτΚ, η απαλλαγή των εκπροσώπων έχει διπλή χρονική αφετηρία, δηλαδή είτε επέρχεται σε δύο έτη από την κήρυξη του νομικού προσώπου σε πτώχευση ή από την καταχώριση της απόρριψης της αίτησης πτώχευσης λόγω ανεπάρκειας της πτωχευτικής περιουσίας, σύμφωνα με το αρ. 77 του ΠτΚ, είτε σε τρία έτη από την υποβολή της αίτησης πτώχευσης, οποιαδήποτε από τις παραπάνω δύο περιπτώσεις συντρέξει νωρίτερα. Η απαλλαγή επέρχεται με την παρέλευση των παραπάνω χρονικών διαστημάτων, με την επιφύλαξη βέβαια της μη άσκησης προσφυγής κατά της απαλλαγής από οποιονδήποτε έχει έννομο συμφέρον κατά της απαλλαγής του⁴².

Αναφορικά με την προσφυγή, παρατηρούμε πως οι προϋποθέσεις ευδοκίμησης ταυτίζονται με αυτές της προβλεπόμενης προσφυγής του αρ. 193 του ΠτΚ κατά της απαλλαγής του φυσικού προσώπου οφειλέτη, αλλά εν προκειμένω προστίθεται και η ανάγκη εξέτασης της μη συνδρομής του αρ. 127 του ΠτΚ, αν δηλαδή είτε συντρέχει πρόδηλα ευθύνη του φυσικού προσώπου για δόλια πρόκληση της πτώχευσης είτε περίπτωση καθυστερημένης υποβολής της πτώχευσης. Κλείνοντας, μπορεί κανείς να διακρίνει από την Αιτιολογική Έκθεση του ΠτΚ πως η «ratio» της εν λόγω πρόβλεψης είναι πως η ανυπαρξία της θα λειτουργούσε «*ανασχετικά*» για την επιχειρηματικότητα, καθώς ικανοί διαχειριστές δεν θα ήταν πρόθυμοι να αναλάβουν θέσεις διαχείρισης σε νομικά πρόσωπα που βρίσκονται σε δυσχερή οικονομική κατάσταση.

⁴² Περράκης, Ε., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 523

3.3. Πτωχεύσεις «Μικρού» Αντικειμένου

Με τον νέο ΠτΚ ο νομοθέτης εισήγαγε αρκετές καινοτομίες, μία εκ των οποίων είναι η πτώχευση «μικρού» αντικειμένου. Ακολουθώντας λοιπόν το πνεύμα ξένων δικαίων, ο νομοθέτης προέβλεψε στα αρ. 172 - 188 του ΠτΚ μία ταχύτερη διαδικασία από αυτή που αναλύθηκε στο δεύτερο κεφάλαιο. Αφορά σύμφωνα με το αρ. 78 παρ. 2 του ΠτΚ τις πτωχεύσεις που ο οφειλέτης πληροί τουλάχιστον δύο από τα κριτήρια προσδιορισμού της πολύ μικρής οντότητας, όπως αυτά προβλέπονται στο αρ. 2 του Ν. 4308/2014, δηλαδή το σύνολο του ενεργητικού του να είναι 350.000€, το καθαρό ύψος κύκλου εργασιών να είναι 700.000€ και ο μέσος όρος απασχολούμενων κατά τη διάρκεια της περιόδου να είναι μέχρι 10 άτομα. Όσον αφορά τα φυσικά πρόσωπα, τα οποία τελούν υπό ανάλυση στην παρούσα εργασία, το κριτήριο που αφορά το ενεργητικό εφαρμόζεται στην περιουσία του προσώπου, ενώ η αξία της ακίνητης περιουσίας του προκύπτει από το αρ. 11 του ΠτΚ, ήτοι από τη φορολογητέα αξία για τον υπολογισμό του ενιαίου φόρου ιδιοκτησίας ακινήτων (ΕΝ.Φ.Ι.Α.), όπως αυτή προκύπτει από την τελευταία πράξη προσδιορισμού φόρου. Τα ως άνω αναφερόμενα κριτήρια που πρέπει να ικανοποιεί ο οφειλέτης ώστε να εμπίπτει στις εν λόγω διατάξεις, είναι εφικτό να τροποποιηθούν ή να αναπροσαρμοστούν κατόπιν απόφασης του Υπουργού Δικαιοσύνης, σύμφωνα με την παρ. 2 του αρ. 204 του ΠτΚ, προκειμένου να επιτευχθεί αφενός καλύτερη κατανομή υποθέσεων μεταξύ των δικαστηρίων αφετέρου η ταχύτερη αντιμετώπιση των υποθέσεων, όπως χαρακτηριστικά ορίζεται στην Αιτιολογική Έκθεση του ΠτΚ.

Κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί πως τα αρ. 172 - 188 δεν παρουσιάζουν μία πλήρη διαδικασία για τις πτωχεύσεις “μικρού” αντικειμένου, καθώς εισάγουν κάποιες συγκεκριμένες ειδικότερες διαδικασίες, ενώ κατά τα λοιπά θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα άρθρα για την κοινή πτώχευση⁴³. Επίσης, εντός του νομοθετήματος μπορεί να συναντήσει κανείς επιπλέον διάσπαρτα άρθρα που αφορούν την εν λόγω διαδικασία, όπως λ.χ. το αρ. 79 του ΠτΚ, όπου εξ αντιδιαστολής προκύπτει πως για την παρούσα και ειδικότερη διαδικασία δεν μπορεί να υπάρξει αίτημα που να ενσωματώνεται στην αίτηση πτώχευσης ούτε μπορεί διαταχθεί από το δικαστήριο απόφαση που να ορίζει ότι η εκποίηση της πτωχευτικής περιουσίας του οφειλέτη δεν μπορεί να γίνει μόνο σύνολό της, παρά μόνο επί μέρους. Μάλιστα, το αρ. 79 του ΠτΚ που αφορά την απαγόρευση για την συνολική εκποίηση της περιουσίας του οφειλέτη συμπληρώνεται από την πρόβλεψη του αρ. 186 του ΠτΚ για την εκποίηση των κατ’ ιδίαν στοιχείων του οφειλέτη, όπως αυτή η διαδικασία με την σειρά της προβλέπεται στα αρ. 162 - 169 του ΠτΚ. Άλλες διατάξεις που μπορεί να συναντήσει κανείς για τη διαδικασία πτώχευσης «μικρού» αντικειμένου είναι το αρ. 236 παρ. 3 του ΠτΚ περί εκλογής του συνδίκου από τους διαχειριστές

⁴³ Περράκης Ε., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 526

αφερεγγυότητας ή συνδίκου και μη διαχειριστή αφερεγγυότητας, σύμφωνα με το αρ. 263 παρ. 3 του ΠτΚ.

Αρμόδιο δικαστήριο για την κατάθεση της αίτησης πτώχευσης «μικρού» αντικειμένου, σύμφωνα με το αρ. 172 του ΠτΚ είναι το Ειρηνοδικείο, στην περιφέρεια του οποίου ο οφειλέτης έχει την κύρια κατοικία του, ενώ σε περίπτωση αμφισβήτησης, κύρια κατοικία θεωρείται εκείνη που αναγράφεται στην τελευταία προ της κατάθεσης αίτησης πτώχευσης φορολογική δήλωσή του. Μάλιστα, σύμφωνα με το ως άνω άρθρο, ο νόμος δίνει τη δυνατότητα, ακριβώς για να επιτευχθεί ταχύτητα, οι πιστωτές δύνανται να υποβάλλουν αίτηση προς την ΑΑΔΕ προκειμένου να λάβουν την σχετική πληροφορία περί της κατοικίας του οφειλέτη, η οποία και υποχρεούται να τους την γνωστοποιήσει.

Η αίτηση κατάθεσης στο Ειρηνοδικείο που αφορά την πτώχευση «μικρού» αντικειμένου περιλαμβάνει τα ίδια δικαιολογητικά όπως στην γενική διαδικασία της πτώχευσης, ενώ η αίτηση θα πρέπει να δημοσιεύεται στο ΗΜΦ για χρονικό διάστημα τριάντα (30) ημερών. Σύμφωνα με το αρ. 173 του ΠτΚ, σε περίπτωση που εντός του ως άνω χρονικού διαστήματος δεν υποβληθεί παρέμβαση κατά της αίτησης ή υποβληθεί παρέμβαση που αφορά μόνο τον διορισμό συνδίκου, η αίτηση γίνεται δεκτή με μόνη τη διαπίστωση παρέλευσης του χρονικού διαστήματος από το πτωχευτικό δικαστήριο. Ο στόχος του νομοθέτη είναι η επιδίωξη της επιτάχυνσης της διαδικασίας και για τον λόγο αυτό μπορεί να παρατηρήσει κανείς πως στην εν λόγω ειδική διαδικασία γίνεται μία προσπάθεια τυποποίησής της. Με την απόφαση πτώχευσης ορίζεται από το πτωχευτικό δικαστήριο ο εισηγητής, ο οποίος με την σειρά του διορίζει τον σύνδικο, εφόσον δεν προσδιορίζεται στην αίτηση, εκτός αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις καταχώρησης του αρ. 178 του ΠτΚ, δηλαδή η περίπτωση απόρριψης της πτώχευσης λόγω ανεπάρκειας της περιουσίας του οφειλέτη.

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, ως προϋπόθεση άμεσης κήρυξης της πτώχευσης είναι η μη άσκηση παρέμβασης από τους πιστωτές, σε περίπτωση που προφανώς η αίτηση έχει κατατεθεί από τον οφειλέτη. Οι πιστωτές, σύμφωνα με το αρ. 177 του ΠτΚ, μπορούν να ασκήσουν είτε κύρια παρέμβαση, σε περίπτωση που ζητούν την απόρριψη της αίτησης, είτε πρόσθετη παρέμβαση, αν είναι μεν σύμφωνοι με την αίτηση, αιτούνται δε τον διορισμό συνδίκου.

Ωστόσο, όπως και στην κύρια διαδικασία της πτώχευσης, εφόσον προκύπτει από τα στοιχεία στα οποία παρέχεται πρόσβαση μέσω του ΗΜΦ, πως τα μη βεβαρημένα στοιχεία της περιουσίας του οφειλέτη δεν επαρκούν για την κάλυψη των εξόδων της διαδικασίας και τα ετήσια εισοδήματα του οφειλέτη, πέραν των εύλογων δαπανών διαβίωσης, δεν υπερβαίνουν τις εύλογες δαπάνες διαβίωσης της παρ. 5 του άρθρου 92 του ΠτΚ, δεν διορίζεται σύνδικος και ο εισηγητής διατάσσει την καταχώρηση του ονόματος ή της επωνυμίας του οφειλέτη στο ΗΜΦ του άρθρου 213 του ΠτΚ και επέρχονται οι

συνέπειες της καταχώρησης της παρ. 4 του άρθρου 77 του ΠτΚ. Στην ανωτέρω περίπτωση λοιπόν η πτώχευση απορρίπτεται, αλλά ο οφειλέτης φυσικό πρόσωπο μπορεί να διεκδικήσει την απαλλαγή του από τα χρέη σύμφωνα με την παρ. 1 του αρ. 192 του ΠτΚ.

Όπως γίνεται κατανοητό, στις πτωχεύσεις της ειδικής αυτής κατηγορίας, προβλέπεται μια απλοποιημένη διαδικασία που στόχο έχει την αποφυγή επιβάρυνσης της μικρής πτώχευσης από άσκοπες διαδικαστικές προδιαγραφές και να ολοκληρωθεί η εκκαθάριση όσο το δυνατόν πιο άμεσα. Μέρος των απλοποιήσεων αποτελεί το γεγονός ότι δεν απαιτείται άδεια του εισηγητή δικαστή για τον σύνδικο, προκειμένου αυτός να εκποιήσει άμεσα πράγματα που υπόκεινται σε φθορά, όπως ορίζεται στο αρ. 183 του ΠτΚ, ενώ σημαντική είναι και η πρόβλεψη για την εκποίηση των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη, η οποία γίνεται σύμφωνα με τα άρθρα για την εκποίηση των κατ' ιδίαν στοιχείων του οφειλέτη, όπως αυτή αναλύθηκε προηγουμένως. Τέλος, στο αρ. 188 του ΠτΚ, προβλέπεται ο στόχος διεκπεραίωσης και ολοκλήρωσης της πτωχευτικής διαδικασίας από τον σύνδικο, ο οποίος είναι το ένα έτος από την κήρυξη της πτώχευσης.

3.4. Ευάλωτοι οφειλέτες

Ο νομοθέτης στα αρ. 217 έως 224 προβλέπει μια σειρά ρυθμίσεων για την προστασία του λεγόμενου ευάλωτου οφειλέτη, οι οποίες έχουν ως στόχο την προστασία της κύριας κατοικίας του, έχοντας ως θεμέλιο της εν λόγω πρόβλεψης την κοινωνική ευαισθησία. Έτσι, εισάγει σαν μέθοδο διασφάλισης ότι η αναγκαστική εκτέλεση σε βάρος της κύριας κατοικίας του ευάλωτου οφειλέτη, δεν θα υποχρεωθεί ο τελευταίος να εγκαταλείψει την κύρια κατοικία του, αλλά αντ' αυτού θα δικαιούται να παραμείνει ως μισθωτής με δικαίωμα επαναγοράς της κατά τη λήξη της μισθωτικής διάρκειας, φυσικά υπό αυστηρές προϋποθέσεις.

Πιο συγκεκριμένα, με το αρ. 217 του ΠτΚ ορίζεται ότι ευάλωτος θεωρείται ο οφειλέτης που πληροί σωρευτικά τα εισοδηματικά, περιουσιακά και λοιπά κριτήρια που ισχύουν σύμφωνα με το Ν. 4472/2017⁴⁴, ενώ κύρια κατοικία του θεωρείται το ακίνητο το οποίο είναι δηλωμένο από τον οφειλέτη

⁴⁴ Συγκεκριμένα, στο αρ. 3 του Ν. 4472/2017, που αφορά τις προϋποθέσεις χορήγησης του στεγαστικού επιδόματος, εμπεριέχονται περιορισμοί, όπως ότι το ατομικό εισοδηματικό όριο για την χορήγηση του επιδόματος δεν μπορεί να ξεπερνά τα εννέα χιλιάδες εξακόσια ευρώ (9.600€). Σύμφωνα με την σχετική εκδοθείσα ΥΑ Δ13/2019, προβλέπεται ότι το συνολικό εισόδημα του νοικοκυριού, όπως υπολογίζεται για τους σκοπούς της ένταξης στο πρόγραμμα, δεν μπορεί να υπερβαίνει τις επτά χιλιάδες ευρώ (7.000€) για μονοπρόσωπο νοικοκυριό, προσαυξανόμενο κατά τρεις χιλιάδες πεντακόσια ευρώ (3.500€) για κάθε μέλος του νοικοκυριού. Στη μονογονεϊκή οικογένεια ορίζεται επιπλέον προσαύξηση τρεις χιλιάδες πεντακόσια ευρώ (3.500€) για το πρώτο ανήλικο μέλος του νοικοκυριού. Στο νοικοκυριό με απροστάτευτο τέκνο ορίζεται επιπλέον προσαύξηση τρεις χιλιάδες πεντακόσια ευρώ (3.500€) για κάθε απροστάτευτο τέκνο. Το συνολικό εισόδημα δεν μπορεί να υπερβαίνει τις εικοσιμία χιλιάδες ευρώ (21.000€) ετησίως, ανεξαρτήτως της σύνθεσης του νοικοκυριού. Συνεπώς τα όρια του εισοδήματος

ως κατοικία κατά την σύνταξη της τελευταίας φορολογικής του δήλωσης. Ακόμα, ως «φορέας απόκτησης και επαναμίσθωσης» (εφεξής ΦΑΕ) νοείται ο φορέας στον οποίο έχει παραχωρηθεί από το Δημόσιο η άσκηση των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων για την απόκτηση της κύριας κατοικίας του οφειλέτη και στην συνέχεια για την επανεκμίσθωση αυτής στο ευάλωτο φυσικό πρόσωπο ή για την επαναμεταβίβασή της σε αυτόν⁴⁵.

Σύμφωνα με το αρ. 219 του ΠτΚ, ο μηχανισμός που προβλέπεται έχει ως αφετηρία είτε την κήρυξη της πτώχευσης του ευάλωτου οφειλέτη είτε την επίσπευση αναγκαστική εκτέλεσης σε βάρος της κύριας κατοικίας του, όπου τότε ο οφειλέτης δύναται να υποβάλει στον φορέα απόκτησης και επαναμίσθωσης αίτημα μεταβίβασης ή μίσθωσης της κατοικίας, όπως ο εν λόγω φορέας προβλέπεται στο αρ. 218 του ΠτΚ.

Αναφορικά με τις προϋποθέσεις, απαραίτητο κριτήριο αποτελεί η διαμονή του οφειλέτη, δηλαδή θα πρέπει να είναι μόνιμος και νόμιμος κάτοικος της ελληνικής επικράτειας κατά τα τελευταία πέντε έτη, όπως αυτό προκύπτει είτε από την υποβολή της φορολογικής του δήλωσης για τα έτη αυτά είτε από οποιοδήποτε άλλο αποδεικτικό μέσο προσκομίσει ο ίδιος. Αν ο οφειλέτης έχει οικογένεια, τα υπόλοιπα μέλη αυτής θα πρέπει να διαμένουν στην Ελλάδα νόμιμα και μόνιμα. Στο αρ. 219 του ΠτΚ προβλέπεται και η περίπτωση που η κατοικία για την οποία ζητά την προστασία της ο οφειλέτης, του ανήκει κατά ιδανικό μερίδιο ή είναι ψιλός κύριος ή επικαρπωτής, τότε θα απαιτηθεί η σύμπραξη όλων των συνιδιοκτητών ή του ψιλού κυρίου ή επικαρπωτή.

Επομένως, εφόσον πληρούνται οι ως άνω προϋποθέσεις, ο ευάλωτος οφειλέτης, δύναται να καταθέσει αίτηση στον ΦΑΕ με αίτημα είτε την μεταβίβαση του ακινήτου είτε την μίσθωσή του, η οποία θα συνοδεύεται, σύμφωνα με την παρ. του αρ. 219 του ΠτΚ, με το κατασχετήριο ή την απόφαση που κηρύσσει την πτώχευσή του, τον τίτλο κτήσης του ακινήτου, καθώς και την βεβαίωση ευάλωτου οφειλέτη. Η αίτηση μαζί με τα απαραίτητα δικαιολογητικά που τη συνοδεύουν, θα πρέπει να κατατεθεί εντός δύο μηνών από την ημερομηνία του κατασχετηρίου ή τη δημοσίευση της απόφασης κήρυξης της

είναι αρκετά χαμηλά και για έναν έγγαμο οφειλέτη δεν μπορούν να ξεπερνούν τα δέκα χιλιάδες πεντακόσια ευρώ (10.500€). Επιπλέον, τίθενται και πρόσθετα κριτήρια με βάση την ακίνητη περιουσία, όπου δηλαδή η συνολική φορολογητέα αξία της ακίνητης περιουσίας του νοικοκυριού στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, όπως αυτή προκύπτει από την τελευταία εκδοθείσα πράξη προσδιορισμού φόρου ακίνητης περιουσίας, δεν μπορεί να υπερβαίνει στο σύνολο της το ποσό των εκατόν είκοσι χιλιάδων ευρώ (120.000€) για το μονοπρόσωπο νοικοκυριό, προσαυξανόμενη κατά δεκαπέντε χιλιάδες ευρώ (15.000€) για κάθε πρόσθετο μέλος και έως του ποσού των εκατόν ογδόντα χιλιάδων ευρώ (180.000€). Ως προς τα όρια της κινητής περιουσίας του εκάστοτε νοικοκυριού, προβλέπεται ότι το συνολικό ύψος των καταθέσεων, όπως προκύπτουν από την τελευταία δήλωση φορολογίας εισοδήματος, δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό των είκοσι ενός χιλιάδων ευρώ (21.000€).

⁴⁵ Το Δημόσιο δύναται να παραχωρήσει τις ως άνω περιγραφόμενες αρμοδιότητες σε παραπάνω από έναν Φορείς, ενώ τα σχετικά διαδικαστικά ζητήματα της σύμβασης παραχώρησης και της λειτουργίας αυτών θα προσδιοριστούν με επιμέρους αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών.

πτώχευσης στο ΗΜΦ, σύμφωνα με την περ. β' της παρ. 4 του αρ. 219 του ΠτΚ, άλλως ο οφειλέτης θα πρέπει εντός 6 μηνών να αποδώσει την κατοχή της κατοικίας του στον σύνδικο, όπως ορίζεται στην παρ. 5 του αρ. 87 του ΠτΚ.

Ως συνέπεια της υποβολής του αιτήματος του ευάλωτου οφειλέτη στον ΦΑΕ αποτελεί η αλλαγή στο ιδιοκτησιακό δικαίωμα, καθώς μεταβιβάζεται η κυριότητα. Το τίμημα της μεταβίβασης της κατοικίας από τον ΦΑΕ ισούται με την εμπορική αξία του ιδιοκτησιακού δικαιώματος του οφειλέτη επί της πρώτης κατοικίας του, κατόπιν εκτίμησης πιστοποιημένου εκτιμητή και θα πρέπει να καταβληθεί εντός πέντε εργάσιμων ημερών πριν την ημερομηνία του πλειστηριασμού ή στον σύνδικο, μέχρι την τελευταία εργάσιμη ημέρα του εξαμήνου που ακολουθεί τη δημοσίευση στο ΗΜΦ της απόφασης που κηρύσσει την πτώχευση. Η καταβολή του τιμήματος συνεπάγεται τη μεταβίβαση του ιδιοκτησιακού δικαιώματος στον φορέα απόκτησης και επαναμίσθωσης και τη ματαίωση του πλειστηριασμού, σε περίπτωση αναγκαστικής εκτέλεσης, ενώ το ιδιοκτησιακό δικαίωμα δεν βαρύνεται και κάθε βάρος επ' αυτού θα πρέπει να διαγραφεί δυνάμει του 1005 παρ. 3 του ΚΠολΔ.

Αναφορικά με τα αιτήματα του οφειλέτη που ακολουθούν την μεταβίβαση της κυριότητας στον ΦΑΕ, εκείνος μπορεί να ζητήσει την μίσθωση του ακινήτου, όπως ορίζεται στο αρ. 220 του ΠτΚ. Η διάρκεια της μίσθωσης μπορεί να είναι δωδεκαετής, ενώ το μίσθωμα ορίζεται με βάση απόδοση που αντιστοιχεί προς το μέσο επιτόκιο στεγαστικού δανείου με κυμαινόμενο επιτόκιο που ίσχυε, σύμφωνα με το στατιστικό δελτίο της Τράπεζας της Ελλάδος, κατά τον τελευταίο μήνα, για τον οποίο υφίσταται μέτρηση, αναπροσαρμοζόμενο με επιτόκιο αναφοράς αυτό των Πράξεων Κύριας Αναχρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Η αναθεώρηση του μισθώματος γίνεται ετησίως στην επέτειο της κατάρτισης της μίσθωσης και η καταβολή του μπορεί να επιδοτείται από το στεγαστικό επίδομα που προβλέπεται στο αρ. 223 του ΠτΚ. Ωστόσο, σε περίπτωση που ο οφειλέτης δεν καταβάλει εμπροθέσμως τα μισθώματά του, τότε η μίσθωση καταγγέλλεται από τον ΦΑΕ, σύμφωνα με το αρ. 221 του ΠτΚ, σε περίπτωση που είναι υπερήμερος ως προς την καταβολή τριών μισθωμάτων και η υπερημερία του δεν θεραπευτεί συνολικά εντός μηνός από τη σχετική όχληση του μισθωτή. Η καταγγελία επέρχεται αυτοδικαίως με την άκαρπη παρέλευση της προθεσμίας της παρούσας.

Σχετικά με το δικαίωμα του οφειλέτη να προβεί σε επαναγορά της κατοικίας του, υπάρχει ρητή πρόβλεψη στο αρ. 222 του ΠτΚ, προκειμένου να επιστρέψει σε αυτόν η κυριότητα. Προβλέπεται επομένως ότι εφόσον ο οφειλέτης καταβάλλει το σύνολο των μισθωμάτων για τη διάρκεια της μίσθωσης, δύναται να ασκήσει το δικαίωμα επαναγοράς και να αποκτήσει έναντι τιμήματος, που θα καθοριστεί σύμφωνα με την απόφαση της παρ. 3 του αρ. 225 του ΠτΚ, ο ίδιος ή οι νόμιμοι διάδοχοί του, την κυριότητα της κύριας κατοικίας η οποία είχε μεταβιβαστεί στον ΦΑΕ. Προς το σκοπό αυτό, εκδόθηκε στο

ΦΕΚ Β' 5121/10-9-2024 η με στοιχεία 123242ΕΞ/30-8-2024 απόφαση όπου πλέον προβλέπονται οι ειδικότερες προβλέψεις για τη μίσθωση του ακινήτου του ευάλωτου οφειλέτη. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, ορίζεται κατά τα αρ. 1 και 2 ο τρόπος και ο μαθηματικός τύπος υπολογισμού αφενός του μισθώματος για το πρώτο έτος, καθώς και το πως αυτό θα αναπροσαρμόζεται κατά τα επόμενα έτη αφετέρου του τιμήματος επαναγοράς του ακινήτου από τον οφειλέτη.

Σε κάθε περίπτωση πάντως και με βάση τις τρέχουσες νομοθετικές διατάξεις δεν προβλέπεται δυστυχώς κάποια αφαίρεση των καταβαλλόμενων μισθωμάτων κατά την διάρκεια της 12ετούς μίσθωσης από το συνολικά οφειλόμενο τίμημα για την επαναγορά της κατοικίας σε τίμημα στην εμπορική αξία της τελευταίας. Ενδεχομένως στο μέλλον να προβλεφθεί κάποια μερική συμπερίληψη τουλάχιστον των καταβαλλομένων μισθωμάτων στο συνολικό τίμημα επαναγοράς.

Πρόκειται λοιπόν για ένα εγχείρημα με το οποίο γίνεται μία προσπάθεια προστασίας του ευάλωτου οφειλέτη όσο το δυνατόν σε μεγαλύτερο βαθμό, ενώ ταυτόχρονα δημιουργείται και το ερώτημα αν οι ως άνω προβλέψεις έχουν σαν στόχο να μην υπάρξουν ζημίες σε επίπεδο αγοράς από τον ΦΑΕ ή αν θα αποκτήσει κέρδος από της ως άνω διαδικασία.

Αξίζει στο σημείο αυτό να γίνει μία ιστορική αναδρομή σχετικά με την προστασία της κατοικίας και πως η πρόβλεψη αυτή έχει διέλθει από διάφορα νομοθετήματα, τα οποία τα συναντάμε στην ελληνική έννομη τάξη και τα οποία είναι απότοκα της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, αφετηρία αποτελεί ο Ν. 3869/2010, με τον οποίο εισήχθη στην Ελλάδα η διαδικασία ελάφρυνσης φυσικών προσώπων από τα χρέη τους, καθώς για πρώτη φορά εμφανίστηκε ένα νόμος για φυσικά πρόσωπα, τα οποία δεν είχαν την εμπορική ιδιότητα και κατ' επέκταση ούτε την πτωχευτική ικανότητα. Οι οφειλές των φυσικών προσώπων προέρχονταν από υπερβολικό δανεισμό που είχαν λάβει τα προηγούμενα έτη καθώς και από αλόγιστη χρήση πιστωτικών καρτών, οι οποίες οδήγησαν αρκετούς σε δραματική οικονομική κατάσταση. Ο βασικός μηχανισμός του νόμου είχε ως αφετηρία την προσπάθεια επίτευξης συμφωνίας μεταξύ του οφειλέτη και των πιστωτών του, ενώ έπειτα ακολουθούσε η δικαστική απόφαση που αφορούσε τις οφειλές, με τελευταίο βήμα την εκκαθάριση αυτών. Φυσικά, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, βασικό στοιχείο αποτελούσε η δυνατότητα εξαίρεσης της πρώτης κατοικίας του οφειλέτη από την ρευστοποίηση της περιουσίας του, ενώ η ισχύς του εν λόγω νομοθετήματος ολοκληρώθηκε την 28η-2-2019. Από την έναρξη ισχύος του έως την λήξη, ψηφίστηκαν αρκετοί νόμοι, που είτε συμπλήρωναν είτε τροποποιούσαν τον Ν. 3869/2010, όπως λ.χ. ο Ν. 4161/2013, που μεταξύ άλλων κατήργησε τον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών, ο Ν. 4336/2015, δηλαδή το «Μνημόνιο ΙΙΙ», ο οποίος μεταξύ άλλων εισήγαγε την ταχεία διευθέτηση των μικροοφειλών, καθώς και οι Ν. 4346/2015, 4549/2018, 4592/2019, οι οποίοι επαναρύθμισαν την κύρια κατοικία. Τέλος,

σημαντικός ήταν και ο Ν. 4605/2019, με τον οποίο εισήχθη η διαδικασία επιδότησης της αποπληρωμής στεγαστικών και επιχειρηματικών δανείων με υποθήκη σε κύρια κατοικία για όσους δεν είχαν υπαχθεί στο Ν. 3869/2010 και συγκεκριμένα προβλέφθηκε η δυνατότητα της καταβολής του 120% της αξίας της κατοικίας σε περίοδο 25 ετών και με συνεισφορά του Δημοσίου, προκειμένου να προφυλαχθεί η πρώτη κατοικία⁴⁶.

⁴⁶ Περράκης, Ε., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 527-532

Κεφάλαιο 4

4.1 Συγκριτική ανάλυση με άλλα κράτη μέλη της ΕΕ & Δίκαιο της ΕΕ

Όπως είναι φυσικό, το ζήτημα της αφερεγγυότητας των οφειλετών και της πτώχευσης αυτών απασχολεί όλες τις έννομες τάξεις, όπου μπορεί να παρατηρήσει κανείς πως αντιμετωπίζονται πλέον με πανομοιότυπο τρόπο, όπως θα προκύψει από το παρόν κεφάλαιο. Συγκεκριμένα θα αναφερθούν κάποιες διατάξεις που έχουν προβλεφθεί στα εθνικά δίκαια, καθώς και ορισμένα από τα βασικότερα νομοθετήματα των Συμβουλίου της ΕΕ, όπως Κανονισμοί και Οδηγίες.

Στο **γαλλικό δίκαιο** η απαρχή έγινε με τον γαλλικό εμπορικό κώδικα «Code de Commerce» κατά την εποχή του Ναπολέοντα, του οποίου η σημασία και η επιρροή αναφέρθηκε στο πρώτο κεφάλαιο. Πλέον παρατηρούμε πως στον εν ισχύ πτωχευτικό κώδικα υπάρχουν η διαδικασία της προληπτικής διάσωσης, η δικαστική αναδιοργάνωση και η δικαστική εκκαθάριση. Ωστόσο, παρόλο που οι προβλέψεις για την προληπτική διάσωση το οφειλέτη αποτελούν προπτωχευτική διαδικασία, όπως και στη δική μας νομοθεσία, η σημασία της όμως πλέον είναι ιδιάζουσα και έχει τόσο μεγάλη απήχηση κατά την αφερεγγυότητα των οφειλετών, που έχει εκτοπίσει τις πτωχευτικές διαδικασίες⁴⁷. Μία ακόμα παρόμοια διάταξη με τον ελληνικό ΠτΚ αποτελεί και αυτή της συνδιαλλαγής, ως προπτωχευτικής διαδικασίας, ενώ ιδιαίτερη βάση δίδεται στο γαλλικό δίκαιο στην προσπάθεια διατήρησης της βιωσιμότητας των οφειλετών μέσω διαδικασιών ταχείας διάσωσης.

Αναφορικά με το **γερμανικό δίκαιο**, προβλέπονται δύο βασικές διαδικασίες ως προς την ικανοποίηση των απαιτήσεων των πιστωτών, αυτή της εκκαθάρισης της περιουσίας του οφειλέτη ή μέσω σχεδίου αναδιοργάνωσης των οφειλών με πιθανή εξέλιξη και τη διατήρηση της περιουσίας του οφειλέτη. Υπάρχουν προβλέψεις περί προστασίας του οφειλέτη κατά την έναρξη της πτωχευτικής διαδικασίας, περί σχεδίου αναδιοργάνωσης, καθώς και διατάξεις περί εξώδικης αναδιοργάνωσης της επιχείρησης με στόχο την σταθεροποίησή τους. Η γερμανική έννομη τάξη υιοθέτησε μεταγενέστερα ειδικότερες διατάξεις περί προληπτικής εξυγίανσης της επιχείρησης, καθώς υπήρχαν δισταγμοί προς αυτή την κατεύθυνση παραδοσιακά από τον Γερμανό νομοθέτη⁴⁸.

Ως προς το **ιταλικό δίκαιο** και τον αντίστοιχο ΠτΚ, υπάρχουν διατάξεις πτώχευσης πέρα από τους εμπόρους και για τους ιδιώτες - καταναλωτές, που βρίσκονται στο στάδιο της αδυναμίας εκπλήρωσης

⁴⁷ Περράκης, Ε., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 26-27

⁴⁸ Περράκης, Ε., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 29

των υποχρεώσεών τους. Έμφαση δίνεται και στην έγκαιρη προειδοποίηση του οφειλέτη, η οποία περιλαμβάνει την εξώδικη διευθέτηση των οφειλών, την παροχή συμβουλών από μηχανισμούς που έχουν ιδρυθεί για το σκοπό αυτό, τις συμφωνίες αναδιοργάνωσης μεταξύ οφειλέτη και πιστωτών. Τέλος, και στον παρόντα κώδικα υπάρχει η δυνατότητα απαλλαγής των οφειλετών από τα χρέη τους.

Σχετικά με το **ισπανικό δίκαιο**, παρατηρούμε ότι δίδεται έντονη σημασία στην διαδικασία συμβιβασμού μεταξύ του οφειλέτη και των πιστωτών ως προς τα χρέη του πρώτου, ενώ σε περίπτωση που δεν τελεσφορήσει η ως άνω διαδικασία, τότε ο οφειλέτης περνά στο στάδιο της εκκαθάρισης. Ως προς το **πορτογαλικό δίκαιο**, κέντρο της διαδικασίας αποτελεί και πάλι η διαδικασία αναζωογόνησης της επιχείρησης.

Αναφορικά με το **αγγλικό δίκαιο**, το οποίο όπως είναι φυσικό έχει επηρεάσει σε μέγιστο βαθμό και το **κυπριακό δίκαιο**, υπάρχουν διαδικασίες ανάκαμψης και εκκαθάρισης της προς πτώχευση επιχείρησης, με πυρήνα όμως εν προκειμένω την καλύτερη ικανοποίηση των απαιτήσεων των πιστωτών. Πρόβλεψη πτώχευσης και για τα φυσικά πρόσωπα χωρίς εμπορική ιδιότητα υπάρχει και στον ισχύοντα ΠτΚ.

Τέλος, ως προς το **αμερικανικό δίκαιο**, βασική κατευθυντήρια αποτελεί η διάσωση και η αναδιοργάνωση των επιχειρήσεων μέσω μία ταχείας διαδικασίας, προκειμένου να αποφευχθεί η πτώχευση και η εκκαθάρισή τους. Και στον παρόντα ΠτΚ υπάρχουν διατάξεις για την πτώχευση φυσικών προσώπων, καθώς και για την απαλλαγή του οφειλέτη από τα χρέη του. Ως προς το φυσικό πρόσωπο έχει προβλεφθεί η διαδικασία της απώλειας του συνόλου της περιουσίας του, δίνοντάς του ταυτόχρονα τη δυνατότητα να εξέλθει των υποχρεώσεών του και να έχει μία δεύτερη ευκαιρία, διατηρώντας τα μεταπτωχευτικά εισοδήματά του.⁴⁹

Επομένως, αυτονόητα μπορεί να παρατηρήσει κανείς πως στο σύνολό τους τα παραπάνω αναφερθέντα εθνικά δίκαια προσομοιάζουν μεταξύ τους και έχουν προβλέψει αντίστοιχες διαδικασίες, κυρίως ως προς το προπτωχευτικό στάδιο, δηλαδή ως προς την προσπάθεια αποφυγής της πτώχευσης του οφειλέτη.

Πέρα από την εθνική νομοθεσία σχετικά με το Πτωχευτικό Δίκαιο που έχουν υιοθετήσει ορισμένα κράτη μέλη, όπως αναλύθηκε προηγουμένως, σημαντική παραμένει και η ευρωπαϊκή νομοθεσία (που δεν αφορά προφανώς το αμερικανικό δίκαιο), όπως προκύπτει από τους Κανονισμούς και τις Οδηγίες που θα αναλυθούν κατωτέρω.

⁴⁹ Περράκης, Ε., *Πτωχευτικό Δίκαιο*, σελ. 33-34

Αρχικά με τον **Κανονισμό 1346/2000** του Συμβουλίου “περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας”, ο οποίος ήταν δεσμευτικός και άμεσα εφαρμόσιμος για όλα τα κράτη μέλη από την 31η Μαΐου 2002 θεσπίστηκαν κοινοί κανόνες για τις διασυνοριακές διαδικασίες αφερεγγυότητας εντός των κρατών μελών της ΕΕ, με βασικό στόχο την αποτροπή μεταφοράς περιουσιακών στοιχείων από τους οφειλέτες σε άλλο κράτος από αυτό που λαμβάνει χώρα η νομική διαφορά. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτό, θα πρέπει να ληφθούν συντονισμένα μέτρα αναφορικά με την περιουσία του αφερέγγυου οφειλέτη, ειδικά αν αυτή αποτελείται από επιμέρους στοιχεία σε διαφορετικά κράτη.

Με τον Κανονισμό 1346/2000 θεσπίστηκαν κανόνες που αφορούν το δικαστήριο που είναι αρμόδιο για την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας, το δίκαιο που θα εφαρμόζεται κάθε φορά, την αναγνώριση και τη δεσμευτικότητα των δικαστικών αποφάσεων σε υποθέσεις αφερεγγυότητας, καθώς και τη δυνατότητα αναγγελίας απαιτήσεων από πιστωτές του οφειλέτη σε διαφορετικές χώρες. Όπως μπορεί να καταλάβει κανείς, αρμόδιο είναι το δικαστήριο της χώρας της ΕΕ σύμφωνα με το αρ. 3, εντός της οποίας είναι το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη, ενώ ιδιαίτερα σημαντική είναι και η πρόβλεψη που αφορά τη δυνατότητα έναρξης παράλληλης αλλά δευτερεύουσας διαδικασίας από άλλο κράτος μέλος μόνο ως προς τα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη που βρίσκονται στην εν λόγω επικράτεια, αλλά σε κάθε περίπτωση οι δύο διαδικασίες θα πρέπει να συντονίζονται, όπως οι εν λόγω προβλέψεις αναφέρονται αναλυτικά στα αρ. 27 επομ.

Η έκδοση απόφασης επί της αφερεγγυότητας του οφειλέτη αναγνωρίζεται και στα υπόλοιπα κράτη μέλη, ενώ και οι πράξεις και οι ενέργειες που αφορούν ακύρωση επιζήμιων για τους πιστωτές πράξεων αναγνωρίζονται στην άλλη χώρα, σύμφωνα με το αρ. 16.

Έπειτα με τον **Κανονισμό 2015/848 “περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας (αναδιατύπωση)”** αναδιατυπώθηκε και αντικαταστάθηκε ουσιαστικά ο Κανονισμός 1346/2000. Στόχος του νέου Κανονισμού είναι η διασφάλιση της αποτελεσματικής διαχείρισης των διαδικασιών αφερεγγυότητας που αφορούν είτε φυσικό είτε νομικό πρόσωπο που έχει οικονομικά συμφέροντα ή επιχειρηματική δραστηριότητα σε διαφορετικό κράτος μέλος από αυτό που κατοικεί ή εδρεύει.

Ο Κανονισμός καλύπτει προληπτικές διαδικασίες αφερεγγυότητας, όπως αυτές μπορούν να προβλεφθούν από τους μηχανισμούς που έχει θεσπίσει το κάθε κράτος, καθώς και διαδικασίες αναδιάρθρωσης ή εξυγίανσης ή εκκαθάρισης. Όπως είναι φυσικό, υπάρχουν προβλέψεις περί ύπαρξης εκκαθαριστή, περί δικαστικού ελέγχου ή επιτήρησης των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη, περί διαπραγματεύσεων που μπορεί να απαιτηθούν προκειμένου να προστατευτούν οι πιστωτές.

Όπως σε κάθε νομοθέτημα της ΕΕ, αρμόδιο είναι το δικαστήριο του κράτους μέλους εντός του οποίου βρίσκεται το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη, όπως αυτό προκύπτει από την

καταστατική έδρα της εταιρείας του ή από τον τόπο της κύριας επιχειρηματικής του δραστηριότητας, σύμφωνα με το αρ. 3. Παράλληλα, εφαρμοστέο είναι το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο διεξάγεται η διαδικασία κατά το αρ. 7, ενώ η απόφαση της έναρξης της διαδικασίας αφερεγγυότητας που θα τεθεί σε ισχύ, θα πρέπει να αναγνωριστεί σε κάθε κράτος μέλος.

Η Οδηγία 1023/2019 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου “*περί πλαισίου για την προληπτική αναδιάρθρωση, την απαλλαγή από τα χρέη και τις ανικανότητες ή την έκπτωση οφειλετών, καθώς και περί μέτρων βελτίωσης των διαδικασιών αυτών, και για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2017/1132 (Οδηγία για την αναδιάρθρωση και την αφερεγγυότητα)*” έχει σα στόχο την προληπτική αναδιάρθρωση, την αφερεγγυότητα, την απαλλαγή από τα χρέη και την ανικανότητα ή την έκπτωση, προκειμένου οι επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν προβλήματα ρευστότητας να έχουν πρόσβαση σε αποτελεσματικούς μηχανισμούς προληπτικής αναδιάρθρωσης, οι οποίοι θα τους επιτρέψουν να συνεχίσουν τη λειτουργία τους, ενώ οι οφειλέτες που είναι έντιμοι και έχουν κηρυχθεί σε πτώχευση να έχουν την δυνατότητα απαλλαγής από τα χρέη τους και να λαμβάνουν μία δεύτερη ευκαιρία.

Σύμφωνα με την Οδηγία, οι μηχανισμοί αναδιάρθρωσης θα πρέπει να παρέχουν στους οφειλέτες τη δυνατότητα αποτελεσματικής αναδιάρθρωσης σε όσο το εφικτό πιο πρώιμο στάδιο, προκειμένου να αποφευχθεί η αφερεγγυότητα και να περιοριστούν οι περιπτώσεις της άνευ λόγου εκκαθάρισης βιώσιμων επιχειρήσεων και κατ’ επέκταση οι απώλειες θέσεων εργασίας. Με αυτό τον τρόπο άλλωστε μεγιστοποιείται η συνολική αξία υπέρ των πιστωτών σε σύγκριση με εκείνη που θα αποτελούσε προϊόν ικανοποίησης γι’ αυτούς μετά την εκκαθάριση των περιουσιακών στοιχείων. Επίσης, βασικός άξονας των προβλέψεων είναι η αποτροπή της σώρευσης μη εξυπηρετούμενων δανείων. Στον αντίποδα, οι επιχειρήσεις όμως που δεν έχουν προοπτικές βιωσιμότητας, τότε θα πρέπει η εκκαθάρισή τους να ολοκληρώνεται όσο το δυνατόν πιο άμεσα.

Επιπρόσθετα, οι διατάξεις της Οδηγίας έχει ως σκοπό τη μείωση ή και την εξάλειψη των εμποδίων για την αποτελεσματική και προληπτική αναδιάρθρωση των οφειλετών που βρίσκονται σε καθεστώς οικονομικών δυσκολιών και υπάρχει η δυνατότητα αποτροπής της πτώχευσης. Η σύντμηση των διαδικασιών αναδιάρθρωσης θα έχει ως αποτέλεσμα μεγαλύτερα ποσοστά ανάκτησης για τους πιστωτές και τις επιχειρήσεις τους, καθώς η πάροδος του χρόνου συνήθως επιφέρει επιπρόσθετη μείωση της αξίας εις βάρος του οφειλέτη ή της επιχείρησής του.

Θα πρέπει, όπως καταλαβαίνει κανείς, να παρέχονται από τα κράτη σαφείς πληροφορίες και οδηγίες, επικαιροποιημένες και εύχρηστες σχετικά με τις διαθέσιμες διαδικασίες προληπτικής αναδιάρθρωσης, καθώς και να διαθέτει ένα ή περισσότερα εργαλεία έγκαιρης προειδοποίησης, ώστε να δίνονται κίνητρα στους οφειλέτες που αρχίζουν να αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσχέρειες να αντιδρούν

εγκαίρως και να κάνουν χρήση αυτών. Ως τέτοια εργαλεία μπορεί να θεωρηθούν οι μηχανισμοί ειδοποίησης, όταν σε περίπτωση που ο οφειλέτης δεν έχει κάνει ορισμένες πληρωμές, μπορεί να ενεργοποιούνται αυτόματα. Το κάθε κράτος θα πρέπει να καθιστά διαθέσιμες τις πληροφορίες σχετικά με το σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης στο διαδίκτυο, ενώ θα πρέπει να προσαρμόζει τα εργαλεία έγκαιρης προειδοποίησης ανάλογα με το μέγεθος της εταιρείας, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητές τους. Χαρακτηριστικά λοιπόν είναι τα άρθρα 3 έως 10, όπου προβλέπονται οι κατευθυντήριες προς τα κράτη μέλη να προβλέψουν μηχανισμούς που θα συνεισφέρουν στην πρόληψη και στην διευκόλυνση των οφειλετών να έχουν πρόσβαση σε διαδικασίες που θα του προσφέρουν δυνατότητα διατήρησης της βιωσιμότητάς τους.

Σημαντικές είναι και οι προβλέψεις περί απαλλαγής από τα χρέη έπειτα από ορισμένη χρονική περίοδο και για τον περιορισμό της χρονικής διάρκειας της ανικανότητας που επιβάλλεται ως συνέπεια της υπερχρέωσης ή της αφερεγγυότητας του οφειλέτη. Η απαλλαγή από τα χρέη θα πρέπει να είναι διαθέσιμη σε διαδικασίες που περιλαμβάνουν σχέδιο αποπληρωμής, ρευστοποίησης περιουσιακών στοιχείων ή συνδυασμό αυτών. Η πλήρης απαλλαγή από τα χρέη ή η λήξη της ανικανότητας του οφειλέτη εντός τριών ετών δεν ενδείκνυται πάντοτε, και δίνεται η δυνατότητα στα κράτη να παρεκκλίνουν για λόγους που αφορούν τις περιπτώσεις που ο οφειλέτης επιδεικνύει ανέντιμη ή κακόπιστη συμπεριφορά. Οι ως άνω προβλέψεις πηγάζουν από τα άρθρα 20 έως 24 της Οδηγίας, όπου περιγράφονται οι διαδικασίες καθώς και καθορίζονται οι στόχοι για το κάθε κράτος μέλος, προκειμένου να διασφαλιστεί η δυνατότητα του οφειλέτη να απαλλαγεί από τα χρέη του.

Όπως μπορεί να γίνει αντιληπτό, ο στόχος της Οδηγίας δεν είναι άλλος παρά να δοθεί μια δεύτερη ευκαιρία στον αφερέγγυο οφειλέτη μέσω ταυτόχρονης κρατικής εποπτείας, προκειμένου να αποπληρώσει τα χρέη του εντός εύλογου και συγκεκριμένου πλαισίου. Επομένως, παρέχεται από την Ε.Ε μέσω της Οδηγίας μία κατευθυντήρια προς υιοθέτηση από τα κράτη μέλη, με σκοπό την βιώσιμη αποπληρωμή των οφειλών του αφερέγγυου οφειλέτη και την συνέχιση της επιχειρηματικής του δραστηριότητας.

Μάλιστα, με το αρ. 34 της Οδηγίας παράγεται η υποχρέωση στα κράτη μέλη να έχουν υιοθετήσουν την εν λόγω Οδηγία στις εθνικές τους διατάξεις το αργότερο μέχρι τις 17-7-2021, γεγονός που δείχνει την αμεσότητα που επέδειξε ο Έλληνας νομοθέτης ως προς την κατεύθυνση αυτή, καθώς ο Ν. 4738/2020, που είναι πλήρως εναρμονισμένος με την Οδηγία, δημοσιεύθηκε τον Οκτώβριο του 2020.

4.2. Νομολογία

Ο Ν. 4738/2020 έχει αποτελέσει ήδη πηγή αποφάσεων των δικαστηρίων, παρόλο που τέθηκε σε ισχύ το έτος 2021, γεγονός που αποδεικνύει τη σημασία του και την ανάγκη που υπάρχει για ρύθμιση των ζητημάτων που αναλύονται στην παρούσα εργασία. Επομένως, στο εν λόγω υποκεφάλαιο θα παρατεθούν κάποιες ενδεικτικές αποφάσεις σε σχέση με άρθρα που σχολιάστηκαν παραπάνω.

Αναφορικά με τον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών ενδεικτική είναι η απόφαση με στοιχεία **210/2023 ΕφΑνατΚρήτης**, στην οποία γίνεται λόγος για τα υπαγόμενα στο καθεστώς αυτό πρόσωπα και για τη διαδικασία υποβολής αίτησης στον εν λόγω μηχανισμό. Μάλιστα, αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι από την υποβολή της αίτησης και μέχρι το στάδιο της επιτυχούς ρύθμισης των οφειλών βάσει συμφωνίας των μερών ή έως την ματαίωση αυτής, αναστέλλονται τα μέτρα ατομικής και συλλογικής αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του οφειλέτη και υφίσταται αδυναμία επίσπευσης αναγκαστικής εκτέλεσης για την ικανοποίηση των απαιτήσεων των πιστωτών.

Σχετικά με την παύση πληρωμών οι αποφάσεις **1/2020 ΠολΠρΑργινίου** και **144/2017 ΕφΛάρισας** ορίζουν το στάδιο του πότε θα πρέπει να υφίσταται η παύση, ειδικά όταν παρατηρείται η μονιμότητα και η γενική αδυναμία αντιμετώπισης των οφειλών. Το βάρος να αποδειχθεί η παύση των πληρωμών το επωμίζεται ο αιτών την πτώχευση, ενώ η παύση θα πρέπει να υφίσταται κατά το χρόνο συζήτησης της αίτησης και σε κάθε περίπτωση μέχρι να εκδοθεί η απόφαση του δικαστηρίου. Επί της απόφασης του ΠολΠρΑργινίου γίνεται μνεία και για την απαραίτητη προϋπόθεση της ύπαρξης επαρκούς περιουσίας της οφειλέτριας, προκειμένου να καλυφθούν τα έξοδα της διαδικασίας, όπου εν προκειμένω δεν διέθετε, με αποτέλεσμα η αίτηση να απορριφθεί.

Η απόφαση **602/2018 ΑΠ** αναφέρεται στην περίπτωση της πτωχευτικής ανάκλησης και στις προϋποθέσεις που πρέπει να λαμβάνουν χώρα. Η πτωχευτική ανάκληση δεν περιορίζεται από το γεγονός ότι για την προσβαλλόμενη πράξη έχει εκδοθεί εκτελεστός τίτλος ή αποτελεί προϊόν αναγκαστικής εκτέλεσης. Παράλληλα, ορίζει ότι η ακούσια πληρωμή ληξιπρόθεσμων χρεών από τον οφειλέτη κατά τη διάρκεια της ύποπτης περιόδου στα πλαίσια αναγκαστικής εκτέλεσης υπόκειται δυνητικά σε ανάκληση από το δικαστήριο εφόσον ο επισπεύδων δανειστής γνώριζε κατά την πράξη εκτέλεσης για την παύση των πληρωμών του οφειλέτη και την ζημία των πτωχευτικών πιστωτών.

Σημαντική είναι μέχρι σήμερα η νομολογία σχετικά με τις πτωχεύσεις «μικρού» αντικειμένου, όπως η **6/2023 Ειρίλιου**, όπου υπάγονται μόνο οι μικρές οντότητες σύμφωνα με τα κριτήρια του Ν. 4308/2014 και με βάση αυτόν προσδιορίζονται η αξία του ενεργητικού του οφειλέτη και της ακίνητης περιουσίας του. Επίσης, ο αιτών – πτωχός οφειλέτης ζήτησε την εξαίρεση των εισοδημάτων του από τον υπολογισμό της πτωχευτικής περιουσίας του έως το πενταπλάσιο των ελάχιστων δαπανών διαβίωσης

στα πλαίσια πτώχευσης μικρού αντικειμένου, αίτημα το οποίο το δικαστήριο έκρινε θετικά υπό τον όρο πως διαθέτει λοιπή ακίνητη και κινητή περιουσία που υπερβαίνει τα 100.000€ που ταυτόχρονα υπερβαίνει το 10% των συνολικών οικονομικών του υποχρεώσεων.

Κατά την **607/2024 ΜονΠρΚέρκυρας** που αφορούσε την πτώχευση «μικρού» αντικειμένου, το δικαστήριο έκρινε πως μέχρι την δημοσίευση της απόφασης πτώχευσης στο ΗΜΦ μπορεί οποιοσδήποτε έχει έννομο συμφέρον να αιτηθεί και το δικαστήριο να διατάξει στα πλαίσια ασφαλιστικών μέτρων προσωρινής ρύθμισης κατάστασης όποιο μέτρο κρίνει αναγκαίο για να αποτραπεί κάθε επιζήμια για τους πιστωτές μεταβολή της περιουσίας του οφειλέτη ή μείωση της αξίας της.

Στην **20953/2024 ΜονΠρΘεσσαλονίκης** που έκρινε επί περίπτωσης πτώχευσης «μικρού» αντικείμενου πως τα έγγραφα πρέπει να δημοσιεύονται στο ΗΜΦ επί ποινής απαραδέκτου εντός προθεσμίας 60 ημερών από την δημοσίευση και όχι την κατάθεση της αίτησης, ενώ οι διάδικοι οφείλουν να καταθέσουν ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου τις προτάσεις και τα αποδεικτικά τους έγγραφα. Ακόμα και στην περίπτωση άσκησης παρεμβάσεων στην άνω δίκη, οι αιτήσεις ασκούνται ηλεκτρονικά ενώπιον του ΗΜΦ, εκτός αν πρόκειται για παρέμβαση του Δημοσίου, όπου η αίτηση κατατίθεται προς εξέταση στο αρμόδιο Ειρηνοδικείο.

Σύμφωνα με την απόφαση **50/2024 ΕιρΠειραιά** ακόμα και αν συντρέχει τεκμήριο βασιμότητας της αίτησης πτώχευσης, αλλά πιθανολογείται ότι τα μη βεβαρημένα στοιχεία της περιουσίας του οφειλέτη δεν επαρκούν για την κάλυψη των εξόδων της διαδικασίας και τα ετήσια εισοδήματα του οφειλέτη δεν υπερβαίνουν τις εύλογες δαπάνες διαβίωσης, η αίτηση πτώχευσης απορρίπτεται ενώ με απόφαση δικαστηρίου διατάσσεται η καταχώρηση του ονόματος ή της επωνυμίας του οφειλέτη στο ΗΜΦ.

Περαιτέρω αποφάσεις σχετικά με την πτώχευση φυσικών προσώπων και δη μικρών οντοτήτων, μπορούμε να αναφέρουμε ενδεικτικά την **124/2024 ΕιρΆμφισσας**, την **203/2024 ΕιρΝαυπλίου**, την **450/2024 ΕιρΑθηνών**, την **17/2023 ΕιρΚοζάνης**, την **21/2023 ΕιρΘεσσαλονίκης**, την **64/2023 ΕιρΘεσσαλονίκης**, την **3/2022 ΕιρΚομοτηνής**, την **37/2022 ΕιρΙΚαρίας**, την **56/2022 ΕιρΚρωπίας**, την **122/2022 ΕιρΑθηνών**.

Σχετικά με την απαλλαγή του οφειλέτη από τα χρέη του και την κατάθεση προσφυγής από τον πιστωτή εξεδόθη η **42/2024 ΕιρΙωαννίνων**, κατά την οποία γίνεται λόγος για τη δυνατότητα απαλλαγής από κάθε οφειλή προς τους πτωχευτικούς πιστωτές ασχέτως αν αναγγέλθηκαν ή μη εμπροθέσμως στην πτώχευση, αλλά υπό την απαραίτητη προϋπόθεση που δεν έχει ασκηθεί και δεν έχει γίνει δεκτή η προσφυγή του έχοντα έννομο συμφέρον.

Σύμφωνα με την **93/2024 ΕιρΑθηνών** έγινε δεκτό πως στην πτωχευτική περιουσία εντάσσονται τα ετήσια εισοδήματα του πτωχού αφού όμως πρώτα αφαιρεθούν οι αναλογούντες σε αυτόν φόροι και ασφαλιστικές εισφορές και στον βαθμό που τα ως άνω εισοδήματα υπερβαίνουν τις εύλογες ετήσιες δαπάνες διαβίωσης του πτωχού. Άλλως λαμβάνεται το δωδεκαπλάσιο του ακατάσχετου, σύμφωνα με το αρ. 33 παρ. 2 του ΚΕΔΕ αν υπερβαίνει το ποσό που προέκυψε στην πρώτη περίπτωση. Αντίθετα, υπάρχει η δυνατότητα εξαίρεσης των ετησίων εισοδημάτων του πτωχού από την πτωχευτική περιουσία αν έχει υπάγει σε αυτή την κύρια κατοικία του.

Ανατροπή της απαλλαγής από τα χρέη του οφειλέτη προσπάθησε να επιτύχει πιστωτής κατόπιν άσκησης προσφυγής, κατά της οποίας εκδόθηκε η απόφαση **26/2023 ΕιρΡοδόπης** καθώς βάσισε την προσφυγή του στην ανυπαρξία καλής πίστη στη συμπεριφορά του πτωχού κατά την κήρυξη ή τη διάρκεια της πτώχευσης, στην απόκρυψη περιουσιακών στοιχείων, στην έλλειψη συνεργασίας του με τα όργανα της πτωχεύσεως αλλά και στην άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος του για αδικήματα κατά της περιουσίας. Ωστόσο, το δικαστήριο έκρινε πως δεν πιθανολογείται δόλια συμπεριφορά του οφειλέτη, με αποτέλεσμα να απορριφθεί η προσφυγή. Αντίστοιχες αποφάσεις περί απαλλαγής του οφειλέτη και άσκησης προσφυγής κάποιου εκ των πιστωτών αποτελούν ενδεικτικά η **18/2022 ΕιρΧίου**, η **737/2023 ΕφΑθηνών**.

Τέλος, αναφορικά με την αξιολόγηση της συμπεριφοράς του οφειλέτη τόσο κατά την κήρυξη πτώχευσης όσο και κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, μπορεί να γίνει λόγος για δύο αποφάσεις που η μία έκρινε αρνητικά τον οφειλέτη ενώ η άλλη θετικά. Συγκεκριμένα, η απόφαση **9526/2017 ΠολΠρωτΘεσσαλονίκης** έκρινε αρνητικά τη συμπεριφορά του οφειλέτη, καθώς προέβη σε πράξεις αθέμιτου ανταγωνισμού από μέρους των αιτούντων με αποτέλεσμα οι ανταγωνιστές να ασκήσουν τα ένδικα βοηθήματα που έχουν στην διάθεσή τους. Παράλληλα, αρνητικά κρίθηκε η έκδοση αμετακλήτων καταδικαστικών αποφάσεων σε βάρος των αιτούντων για τα εγκλήματα της μη έγκαιρης καταβολής ασφαλιστικών εισφορών και της μη καταβολής δεδουλευμένων αποδοχών. Στον αντίποδα, παράδειγμα θετικής αξιολόγησης της συμπεριφοράς του οφειλέτη αποτελεί η απόφαση **9/2018 ΠολΠρωτΚαβάλας**, κατά την οποία το Δικαστήριο έκρινε θετικά το γεγονός πως το ποινικό μητρώο της οφειλέτριας ήταν λευκό, καθώς και την έκδοση αθωωτικών αποφάσεων για το ποινικό αδίκημα της έκδοσης ακάλυπτων επιταγών και χρεών προς στο Δημόσιο. Ακόμα, από κανένα αποδεικτικό στοιχείο δεν αποδείχθηκε ότι η πτώχευση οφείλεται σε υπαίτια συμπεριφορά της οφειλέτριας, δηλαδή δεν προέβη σε ενέργειες λόγω δόλου ή αμέλειας, ενώ σε όλη τη διάρκεια της πτωχευτικής διαδικασίας, η οφειλέτρια ήταν σε πλήρη συνεργασία με τον σύνδικο και παρείχε τη συνδρομή της για την προώθηση των εργασιών της πτωχευτικής διαδικασίας.

Κεφάλαιο 5

Η ανασκόπηση του Ν. 4738/2020 και ο σχολιασμός ορισμένων διατάξεων που έλαβε χώρα στην παρούσα εργασία, αποδεικνύει πως ο νόμος προσπαθεί να καλύψει όλο το φάσμα της περιόδου της αφερεγγυότητας, ήτοι από την έναρξη της οικονομικής κρίσης του οφειλέτη και της δυσκολίας ανταπόκρισής του στην ικανοποίηση των απαιτήσεων των πιστωτών του, έως την κήρυξη της πτώχευσής του δυνάμει δικαστικής απόφασης, ώστε να αποπληρωθούν οι οφειλές από την πτωχευτική περιουσία μέχρι και την οριστική απαλλαγή του οφειλέτη από τα χρέη και την επαναδραστηριοποίησή του στα οικονομικά δρώμενα. Ωστόσο, παρά την πρόβλεψη διάφορων μηχανισμών πρόληψης αλλά και παροχής δεύτερης ευκαιρίας, η πτωχευτική διαδικασία παραμένει ο πυρήνας του νομοθετήματος, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει πως είναι ήσσονος σημασίας οι λοιπές διατάξεις.

Είναι ξεκάθαρη η στόχευση του νομοθέτη από τις ειδικότερες διατάξεις του παρόντος νόμου σε σχέση με προγενέστερα νομοθετήματα να μετατρέψει την πτώχευση από μία στατική διαδικασία σε ένα τρόπο οριστικής επίλυσης του ζητήματος της αφερεγγυότητας των φυσικών και νομικών προσώπων, ενώ ταυτόχρονα, μέσω των επιμέρους διατάξεων για την απαλλαγή, προκύπτει η ανάγκη της οριστικής απαλοιφής του «στίγματος» που συνόδευε τον πτωχό οφειλέτη, όπως συνέβαινε μέχρι σήμερα καθώς του απαγορευόταν να ασκήσει εκ νέου επιχειρηματική δραστηριότητα, ενώ του επιβάλλονταν επιπρόσθετα κωλύματα και περιορισμοί που μπορεί να οδηγούσαν και στην αφαίρεση της άδειας άσκησης επαγγέλματος.

Μάλιστα, ως προς την απαλλαγή και την πρόβλεψη για την παροχή δεύτερης ευκαιρίας στον οφειλέτη, προκύπτει η μεταβολή της αντίληψης του νομοθέτη και ίσως της ίδιας της κοινωνίας ως προς τη χρήση του θεσμού της πτώχευσης, καθώς πλέον είναι μία δυναμική και διαπλαστική διαδικασία που ξεφεύγει από τα πλαίσια της εκκαθάρισης και τρέπεται σε ένα όπλο εξυγίανσης και απεμπλοκής του οφειλέτη από τα χρέη του. Ωστόσο, η διαδικασία προβλέφθηκε εντός ελαχίστων διατάξεων, ειδικά αν αναλογιστεί κανείς τη σημασία της και θα πρέπει να φανεί πρακτικά πως θα ξεπεραστούν ή θα συμπληρωθούν κενά του νόμου, όπως το πως θα πιστοποιείται η απαλλαγή και πως αυτή θα χρησιμοποιείται.

Ακόμα, ο νομοθέτης παρόλο που θέσπισε όπως είπαμε νέες διατάξεις και συμπεριέλαβε στο πεδίο εφαρμογής και τα φυσικά πρόσωπα, ενοποίησε τις διαδικασίες και είναι κοινές για τους εμπόρους, του ιδιώτες και για τα νομικά πρόσωπα, όσον αφορά την πτώχευση και την απαλλαγή, με κάποιες μικρές διαφορές ως προς τις προπτωχευτικές διαδικασίες.

Ωστόσο, στον ΠτΚ ο νομοθέτης δεν συνέδεσε ρητά την πτωχευτική ικανότητα με την πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα των φυσικών προσώπων, επομένως και τουλάχιστον μέχρι να παραχθεί σημαντική νομολογία, θα πρέπει κατ' αρχήν να θεωρήσουμε ότι δεν θα είναι δυνατή μάλλον η κήρυξη σε πτώχευση ενός δικαστικού συμπαραστατούμενου ή ενός ανηλίκου, λαμβάνοντας σαν δεδομένο ότι δεν θα είναι έγκυρη η ανάληψη υποχρεώσεων από αυτούς χωρίς την άδεια δικαστηρίου. Το εν λόγω σημείο θα χρειαστεί να αποσαφηνιστεί.

Επιπλέον, η απονομή πτωχευτικής ικανότητας σε μη εμπόρους, παρόλο που όπως ειπώθηκε στην παρούσα εργασία αποτελεί πρόβλεψη – τομή στον ΠτΚ αφού αλλάζει άρδην όσα λάμβαναν χώρα μέχρι την ψήφισή του νόμου, δέχεται ευλόγως σημαντική κριτική, αφού είναι πιθανό πλέον να επιδεινωθεί η θέση των φυσικών προσώπων, παρόλα τα σημαντικά πλεονεκτήματα που φιλοδοξεί να προσφέρει η διαδικασία στους πτωχούς οφειλέτες.

Σημαντικό επιχείρημα ως προς την κριτική που δέχεται ο νόμος σε σχέση με τα φυσικά πρόσωπα, αποτελεί και το γεγονός ότι η πρώτη κατοικία του οφειλέτη πλέον είναι ευάλωτη και υπάρχει υπαναχώρηση από την προστασία αυτής με τον τρόπο που διαμορφώνεται με τον προς σχολιασμό νόμο. Ταυτόχρονα, ως προς το μέρος της πρόβλεψης των διατάξεων για την απαλλαγή, βέβαιο θεωρείται το ζήτημα που ενδέχεται να δημιουργήσει η έννοια της καλής πίστης, με βάση την κατάργηση του νόμου για τα υπερχρεωμένα νοικοκυριά και της φιλοσοφίας που υπήρχε πίσω από την ψήφισή του «Νόμου Κατσέλη», καθώς και της διαφορετικής εν μέρει προσέγγισης για τους εμπόρους και την εμπορική δραστηριότητα.

Από την άλλη πλευρά δεν κρίνεται απαραίτητα κακή η ένταξη σε ένα ενιαίο νομοθέτημα της πτώχευσης όλων των προσώπων και οντοτήτων, καθώς αυτό άλλωστε προτάχθηκε σαν σκοπός δυνάμει των ευρωπαϊκών νομοθετημάτων. Σε κάθε περίπτωση, η ελληνική έννομη τάξη θα μπορούσε κανείς να δηλώσει πως πλήττεται από την πολυνομία και τα διάσπαρτα νομοθετήματα, με αποτέλεσμα να μην καταλήγει σε ορθά αποτελέσματα η αποσπασματική αντιμετώπισης της αφερρευγυότητας. Βέβαια, αυτό δεν αναιρεί την άποψη ότι ο νομοθέτης θα μπορούσε να προβλέψει ορισμένες διαφορετικές διατάξεις ανάλογα με το αν πρόκειται για φυσικό ή νομικό πρόσωπο.

Κλείνοντας, μέσω της παρούσας εργασίας πραγματοποιήθηκε μία προσπάθεια σχολιασμού ενός μέρους από το σύνολο των διατάξεων του Ν. 4738/2020. Αποτελεί ένα νομοθέτημα το οποίο είναι εναρμονισμένο μέχρι έναν βαθμό με την ευρωπαϊκά κανονιστικά πλαίσια, καθώς εισάγονται και εκσυγχρονίζονται θεσμοί πρόληψης και εξυγίανσης, ενώ θεσπίζονται διατάξεις, οι οποίες δεν υπήρχαν στα προηγούμενα νομοθετικά καθεστώτα ή ήταν αδρανείς, όπως η πτώχευση για πρώτη φορά των φυσικών προσώπων ανεξαρτήτων της ύπαρξης ή όχι της εμπορικής ιδιότητας ή προβλέψεις για την

απαλλαγή των οφειλετών από τα χρέη τους. Σίγουρα, ο νόμος αυτός όπως και οποιοσδήποτε νόμος θα κριθεί τόσο δικαστηριακά όσο και κοινωνικά, προκειμένου να φανεί αν τελικά οι προβλέψεις και δη οι διατάξεις – τομές θα έχουν θετικό πρόσημο, ειδικά για την ομαλή εξέλιξη και βελτίωση των διαδικασιών.

Βιβλιογραφία

- Αθανασίου, Λ. / Κινινή, Ε. / Μαστρομανώλης, Ε. / Μιχαλόπουλος, Γ. / Μουσταΐρα, Ε. / Παΐζης Α. / Περάκης Ε. (2020), *Το Δίκαιο της Διασυνοριακής Αφερεγγυότητας*, Νομική Βιβλιοθήκη
- Γεωργιάδης, Αθ. / Αυγητίδης, Δ. / Ρόκας, Ν. / Ψαρουδάκης, Γ. / Γιαννόπουλος, Π. (2022), *Το νέο πτωχευτικό δίκαιο των επιχειρήσεων και των υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων*, Εκδόσεις Σάκκουλα
- Ένωση Δικαστών και Εισαγγελέων (2021), *Το νέο Πτωχευτικό Δίκαιο - Ουσιαστικά και δικονομικά ζητήματα*, Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Μιχαλόπουλος, Γ. (2021), *Το Νέο Πτωχευτικό Δίκαιο*, 6^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη
- Περάκης, Ε. (2021), *Πτωχευτικό Δίκαιο*, 4^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη
- Ψυχομάνης, Σ. (2022), *Πτωχευτικό Δίκαιο*, 10^η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα